

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach

LKI.410.013.01.2020

Zbigniew Koniusz
Wojewoda Świętokrzyski
Świętokrzyski Urząd Wojewódzki
al. IX wieków Kielc 3
25-516 Kielce

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/090 – Realizacja kompleksowego programu wsparcia dla rodzin „Za życiem”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach (dalej: Urząd lub ŚUW), al. IX wieków Kielc 3, 25-516 Kielce.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zbigniew Koniusz, Wojewoda Świętokrzyski od 12 listopada 2019 r.; wcześniej, w okresie od 9 grudnia 2015 r. do 11 listopada 2019 r., Wojewodą Świętokrzyskim była Agata Wojtyszek.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Wsparcie asystenta rodziny.2. Tworzenie warunków pobytowych i mieszkaniowych.3. Wspieranie zatrudnienia osób niepełnosprawnych, ich opiekunów, członków rodzin opiekujących się osobą niepełnosprawną oraz aktywizowanie osób bezrobotnych celem wsparcia opiekunów osób niepełnosprawnych w realizacji codziennych obowiązków domowych.4. Monitoring realizacji Programu „Za życiem”.
Okres objęty kontrolą	Lata 2017-2020 (I półrocze) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały związek z przedmiotem kontroli lub były niezbędne dla celów porównawczych.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontroler	Piotr Fatalski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/85/2020 z 6 listopada 2020 r.

(akta kontroli str. 1-3)

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Wojewoda Świętokrzyski nie w pełni prawidłowo realizował obowiązki wynikające z ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”³ (dalej: ustawa o wsparciu) oraz programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”⁴ (dalej: Program *Za życiem*).

Urząd niezwłocznie rozpoznawał potrzeby jednostek samorządu terytorialnego (dalej: jst) dotyczące działań 1.4 (*Rozwój sieci domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży*), 2.5 (*Dofinansowanie zapewnienia funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub wymagających szczególnej opieki*), 3.2 (*Rozwój sieci ŚDS*), 4.7 (*Tworzenie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych dla osób niepełnosprawnych*) i 5.1 (*Wzmocnienie profilaktycznego aspektu zadań asystenta rodziny*) Programu *Za życiem*. Zebrane informacje o zapotrzebowaniu na środki finansowe od jst ŚUW przekazywał do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (dalej: Ministerstwo). Nie wystąpiły przypadki opóźnień przy przekazywaniu dotacji celowych do jst, w ramach Programu *Za życiem*.

Wojewoda Świętokrzyski przekazywał środki na dofinansowanie kosztów wynagrodzenia asystentów rodziny w ramach Programu *Asystent rodziny*⁵ na podstawie umów zawieranych z gminami i przeprowadzał kontrole jego realizacji. Sprawozdania wojewódzkie z realizacji Programu *Asystent rodziny* za lata 2017-2018 zostały sporządzone nierzetelnie, w zakresie liczby rodzin, którym udzielono porady w ramach Programu *Za życiem* oraz liczby dzieci w rodzinach objętych opieką asystenta. Pracownicy Urzędu nie dokumentowali przeprowadzonej weryfikacji danych przekazanych w jednostkowych sprawozdaniach za 2017 r.

Szczegółowa analiza trzech umów, o najwyższej wartości zadań zrealizowanych w ramach Programu *Maluch+*⁶ w latach objętych kontrolą, wykazała, że zakwalifikowanie zadań do programu, podpisanie umów, rozliczenie wniosków o płatność i przekazanie środków następowało bez zbędnej zwłoki. Pracownicy ŚUW przeprowadzali kontrole realizacji zadań i monitorowali trwałość projektów. Wojewoda nie przekazał do Ministerstwa danych dotyczących rodzaju i liczby orzeczeń oraz zaświadczeń dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki, które korzystały z miejsc opieki dofinansowanych z Programu *Maluch+* za 2019 r.

Wojewoda Świętokrzyski udzielił jst dotacji celowych na realizację zadań w ramach działań Programu *Za życiem*: 1.4 w 2017 r. na poprawę funkcjonowania istniejącego domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, 3.2 w latach 2018-2019 na

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1329.

⁴ Przyjętego uchwałą nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. (M. P. poz. 1250).

⁵ Na podstawie art. 247 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821, ze zm.), minister właściwy do spraw rodziny co roku ogłasza program na dofinansowanie zadań własnych gminy i powiatu z zakresu realizacji zadań wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej, w szczególności na pokrycie części wydatków związanych z powołaniem asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz prowadzeniem szkoleń, dla rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka.

⁶ Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „Maluch+” służący realizacji Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”, priorytet II *Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i jego rodziny*, działanie 2.5. *Dofinansowanie zapewnienia funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub wymagających szczególnej opieki*. Celem Programu jest zwiększenie dostępności terytorialnej miejsc opieki w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów dla wszystkich dzieci, w tym dzieci niepełnosprawnych oraz wymagających szczególnej opieki, a także podwyższenie standardów opieki.

utworzenie, rozbudowę, modernizację, remont i wyposażenie ŚDS oraz 4.7 na utworzenie mieszkań chronionych wraz z ich wyposażeniem, bez zawarcia umowy wymaganej art. 150 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁷.

W okresie objętym kontrolą Wojewoda Świętokrzyski przeprowadzał kontrole problemowe środowiskowych domów samopomocy (dalej: ŚDS), natomiast nie zrealizował żadnej kontroli kompleksowej, która powinna być przeprowadzona raz na trzy lata, zgodnie z § 5 ust. 2 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie nadzoru i kontroli w pomocy społecznej⁸.

Wojewoda monitorował działania realizowane przez urzędy pracy w zakresie wspierania zatrudnienia osób niepełnosprawnych, ich opiekunów, członków rodzin opiekujących się osobą niepełnosprawną oraz aktywizowania osób bezrobotnych celem wsparcia opiekunów osób niepełnosprawnych w realizacji codziennych obowiązków domowych. Wojewoda nie przeprowadzał kontroli PUP dotyczących realizacji Programu *Za życiem*, co mogło mieć wpływ m.in. na dokonywanie bieżącej oceny instrumentów w ramach tego programu w tym zakresie.

Wojewoda Świętokrzyski w niepełnym zakresie monitorował realizację Programu *Za życiem* na terenie województwa świętokrzyskiego. Stwierdzono również, że nie przekazywał koordynatorowi Programu, tj. ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego zbiorczych, kompleksowych informacji o tym Programie, jak i sytuacji w obszarach objętych jego celami. Ponadto *Informacja z realizacji ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” za 2017 r.* została przekazana nieterminowo.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

1. Wsparcie asystenta rodziny

W ramach Programu *Za życiem* Wojewoda Świętokrzyski realizował następujące działania:

- wsparcie dla kobiet w ciąży i ich rodzin w zakresie rozwoju sieci domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (działanie 1.4). Na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonuje jeden Dom Dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Cięży, który przeznaczony jest dla kobiet w ciąży, matek, ojców oraz innych osób z terenu miasta Kielce, które znalazły się w sytuacji kryzysowej, sprawujących opiekę prawną nad małoletnimi dziećmi. Dom może zapewnić całodobową opiekę dla 15 osób. Czas pobytu w placówce nie powinien przekraczać jednego roku. Placówka zapewnia swoim mieszkańcom: schronienie, opiekę i wsparcie, pomoc w przygotowaniu do usamodzielnienia się, pomoc w integracji ze środowiskiem, doskonalenie umiejętności pozwalających na właściwe funkcjonowanie w społeczeństwie oraz pomoc w wychowaniu dzieci. W okresie objętym kontrolą gmina Kielce otrzymała (w 2017 r.) dotację w kwocie 36 470 zł na remont i doposażenie istniejącego domu. Na koniec 2018 r. objętych pomocą było 18 osób;
- wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i jego rodziny w zakresie:

⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 869, ze zm.

⁸ Dz. U. Nr 61, poz. 543, ze zm. Rozporządzenie to zostało uchylone z dniem 2 stycznia 2021 r. przez rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2020 r. w sprawie nadzoru i kontroli w pomocy społecznej (Dz. U. poz. 2285), które nakazuje przeprowadzanie kontroli kompleksowych raz na cztery lata.

⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

- dofinansowania zapewnienia funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub wymagających szczególnej opieki (działanie 2.5). W ramach programu *Maluch+* w latach 2019-2020 (I półrocze) przekazano środki w kwocie 92 070 zł¹⁰ na zapewnienie miejsc opieki nad 73 dziećmi¹¹;
 - przyznawania jednorazowego świadczenia w wysokości 4 tys. zł (działanie 2.7). Środki przekazywane były gminom na realizację zadań z zakresu administracji rządowej, tj. na wypłatę jednorazowego świadczenia z tytułu urodzenia się dziecka w wysokości 4 tys. zł, o którym mowa w art. 10 ustawy o wsparciu. W okresie objętym kontrolą Wojewoda przekazał jst dotację w wysokości 1 799 598 zł¹², z których to środków świadczenie otrzymało 303 dzieci¹³;
- usługi wspierające i rehabilitacyjne w zakresie rozwoju sieci ŚDS, w tym rozwoju bazy całodobowej w jednostkach już funkcjonujących i rozszerzenie typów ŚDS – sprzężone niepełnosprawności oraz osoby ze spectrum autyzmu (działanie 3.2). W okresie objętym kontrolą przekazano do jst dotację na rozwój sieci ośrodków wsparcia oraz na podwyższenie dotacji w kwocie 5 209 639 zł¹⁴. Za środki te utworzono 229 nowych miejsc w dotychczas funkcjonujących i nowo powstałych placówkach;
 - wsparcie mieszkaniowe w zakresie tworzenia mieszkań chronionych i mieszkań wspomagających dla osób niepełnosprawnych. Działania ŚUW polegały na zebraniu zapotrzebowania od jst na realizację zadania, weryfikacji wniosków, przekazaniu potrzeb do Ministerstwa i weryfikacji rozliczeń nadesłanych przez jst. W okresie objętym kontrolą Wojewoda przekazał do jst dotacje na tworzenie mieszkań chronionych i mieszkań wspomagających dla osób niepełnosprawnych w kwocie 251 557 zł¹⁵. Środki te wykorzystano na utworzenie 6 nowych mieszkań dla 24 osób. W 2020 r. Wojewoda przyznał dotację w wysokości 66 500 zł na utworzenie mieszkania dla trzech osób;
 - koordynacja, poradnictwo i informacja w zakresie wzmocnienia profilaktycznego aspektu asystenta rodziny (działanie 5.1). W okresie objętym kontrolą Wojewoda przekazał do jst dotacje na zatrudnienie asystentów rodziny w kwocie 6 422 307 zł¹⁶, w tym z budżetu państwa – 4 245 253 zł¹⁷ i Funduszu Pracy – 2 177 053 zł¹⁸. Asystenci rodziny w ramach Programu *Za życiem* wspierali w 2017 r. – 78 rodzin, w 2018 r. – 38 rodzin i w 2019 r. – 41;
 - wsparcie osób niepełnosprawnych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (działanie 6.4). W ramach tego działania finansowane były staże, zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych, rozpoczęcie działalności gospodarczej, bon na zasiedlenie, bon szkoleniowy oraz skierowanie na szkolenie. W okresie objętym kontrolą ze środków z Funduszu Pracy w wysokości 1 918 745 zł¹⁹ wsparcie uzyskało 212 osób²⁰.

(akta kontroli str. 4-11, 545-639)

¹⁰ W tym w 2019 r. – 67 365 zł i w I połowie 2020 r. – 24 705 zł.

¹¹ W tym w 2019 r. – 42 i w I połowie 2020 r. – 31.

¹² W tym w 2017 r. – 251 200 zł, w 2018 r. – 407 880 zł, w 2019 r. – 420 240 zł i w I połowie 2020 r. – 720 277,50 zł.

¹³ W tym w 2017 r. – 61, w 2018 r. – 100, w 2019 r. – 105 i w I połowie 2020 r. – 37.

¹⁴ W tym w 2017 r. – 1 347 415 zł, w 2018 r. – 908 397 zł, w 2019 r. – 1 336 056 zł i w I połowie 2020 r. – 1 617 771 zł.

¹⁵ W tym w 2017 r. – 147 636 zł, w 2018 r. – 103 921 zł, w 2019 r. – 0 zł i w pierwszej połowie 2020 r. – 66 500 zł.

¹⁶ W tym w 2017 r. – 2 364 675 zł, w 2018 r. – 2 088 120 zł, w 2019 r. – 1 969 512 zł i w I połowie 2020 r. – 0 zł.

¹⁷ W tym w 2017 r. – 777 698 zł, w 2018 r. – 1 498 044 zł, w 2019 r. – 1 969 512 zł.

¹⁸ W tym w 2017 r. – 1 586 977 zł, w 2018 r. – 590 077 zł, w 2019 r. – 0 zł.

¹⁹ W tym w 2017 r. – 559 420 zł, w 2018 r. – 336 650 zł, w 2019 r. – 660 309 zł i w I połowie 2020 r. – 362 366 zł.

²⁰ W tym w 2017 r. – 74, w 2018 r. – 36, w 2019 r. – 60 i w I połowie 2020 r. – 42.

W ramach Programu *Asystent rodziny* gminy złożyły w 2017 r. zapotrzebowanie na dotacje w kwocie 2 572 450 zł. Ministerstwo przekazało środki w kwocie 2 568 494 zł²¹ i na taką kwotę zostały zawarte umowy z jst. Gminy wykorzystały środki w wysokości 2 364 675 zł, co stanowiło 92,1% środków, na które zawarto umowy. Gminy zwróciły niewykorzystane dotacje w kwocie 203 862 zł (w tym odsetki). W 2018 r. gminy złożyły zapotrzebowanie na kwotę 2 410 343 zł, a umowy zostały podpisane na kwotę 2 137 905 zł²². W ramach umów gminy wykorzystały 2 088 120 zł, co stanowiło 97,7% środków wynikających z umów. Gminy zwróciły niewykorzystane dotacje w wysokości 49 784 zł (w tym odsetki). W 2019 r. gminy złożyły zapotrzebowanie na 2 296 958 zł, a umowy zostały podpisane na kwotę 2 004 095 zł²³. Gminy wykorzystały 1 969 512 zł, co stanowiło 98,3% środków przewidzianych w umowach. Gminy zwróciły niewykorzystane dotacje w kwocie 34 583 zł (w tym odsetki). W 2020 r. Program *Asystent rodziny* został ogłoszony przez Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej (dalej: MRPiPS) 13 lipca 2020 r. i był realizowany w drugiej połowie 2020 r.

Przyczynami niepełnego wykorzystania przez gminy otrzymanych środków z dotacji w ramach Programu *Asystent rodziny* w latach 2017-2019 było przebywanie na zwolnieniach lekarskich asystentów rodziny lub urlopach wychowawczych/macierzyńskich, rotacja pracowników na stanowisku asystenta rodziny, długotrwałe poszukiwanie osób na zastępstwo nieobecnych pracowników, zmiany formy zatrudnienia lub rezygnacja z pracy. W okresie objętym kontrolą całość przyznanej dotacji zwróciły następujące gminy:

- Sadowie, która zwróciła 6300 zł dotacji przyznanej w 2017 r., z uwagi na brak osoby chętnej do pracy, pomimo dwukrotnego ogłaszania naboru;
- Złota - 9978 zł dotacji przyznanej w 2018 r., z uwagi na sfinansowanie zatrudnienia asystenta rodziny z innych źródeł;
- Iwaniska - 6750 zł dotacji przyznanej w 2019 r., ponieważ nie wystąpiła potrzeba zatrudnienia asystenta rodziny.

W 2019 r. gmina Bałtów odstąpiła od podpisania umowy na dofinansowanie wynagrodzenia asystenta rodziny wskazując na trudną sytuację finansową gminy.

(akta kontroli str. 12-16, 34-45, 171-190)

Spośród 102 gmin z terenu województwa świętokrzyskiego, umowy na realizację Programu *Asystent rodziny* Wojewoda zawarł z 98 gminami²⁴ na 2017 r., z 94 na 2018 r., z 96²⁵ na 2019 r. i z żadną w pierwszym półroczu 2020 r. Poziom zatrudnienia asystentów rodziny przez gminy w poszczególnych latach wynosił:

- w 2017 r. pięć gmin (Baćkowice, Iwaniska, Sadowie, Słupia i Smyków) nie zatrudniało asystenta rodziny, 76 gmin – jednego, 13 gmin - dwóch, trzy gminy – trzech, dwie – czterech, dwie – pięciu i jedna gmina (Kielce) – 15;
- w 2018 r. osiem gmin (Baćkowice, Iwaniska, Lipnik, Łączna, Sadowie, Smyków, Wojciechowice i Złota) nie zatrudniało asystenta rodziny, 73 gminy – jednego, 14 gmin – dwóch, trzy gminy – trzech, dwie – pięciu, jedna – siedmiu i jedna – 11;
- w 2019 r. – sześć gmin (Baćkowice, Bałtów, Iwaniska, Klimontów, Moskorzew, Wojciechowice) nie zatrudniało asystenta rodziny, 75 gmin – jednego, 13 gmin – dwóch, trzy gminy – trzech, trzy gminy – pięciu, jedna – sześciu i jedna – dziewięciu;

²¹ W tym z rezerwy budżetu państwa – 848 301 zł i z Funduszu Pracy – 1 720 193 zł.

²² W tym z rezerwy budżetu państwa – 1 534 445 zł i z Funduszu Pracy – 603 460 zł.

²³ W całości z rezerwy budżetu państwa.

²⁴ W tym gmina Sadowie, która nie zatrudniła asystenta rodziny i zwróciła dotację.

²⁵ W tym gmina Iwaniska, która nie zatrudniła asystenta rodziny i zwróciła dotację.

- w 2020 r. (I pół.) – dziewięć gmin (Baćkowice, Bałtów, Iwaniska, Klimontów, Łączna, Moskorzew, Pacanów, Wojciechowice i Złota) nie zatrudniało asystenta rodziny, 73 – jednego, 14 – dwóch, jedna – trzech, trzy – czterech, jedna – pięciu i jedna – dziewięciu.

W 2017 r. w gminach zatrudnionych było 145 asystentów (135,4 w przeliczeniu na pełne etaty)²⁶, z tego 118 na umowy o pracę, a 29 na umowy zlecenia. W 2018 r. ze 134 zatrudnionych asystentów rodziny (125,87 w przeliczeniu na pełne etaty), na umowę o pracę zatrudnionych było 117, a 20 na umowę zlecenia. W 2019 r. ze 131 zatrudnionych asystentów rodziny (121,2 w przeliczeniu na pełne etaty), 120 zatrudnionych było na umowy o pracę, a pozostałych 11 na umowy zlecenia. Natomiast w 2020 r. w gminach zatrudnionych było 130 asystentów, na umowę o pracę zatrudnionych było 121 i dziewięciu na umowę zlecenia.

Z asystentów zatrudnionych w poszczególnych latach, z Programu *Asystent rodziny* finansowanych było 145 asystentów w 2017 r., 134 w 2018 r., 131 w 2019 r. i żaden w pierwszym półroczu 2020 r. Liczba asystentów rodziny finansowanych ze środków gminnych lub innych źródeł wyniosła w 2018 r. – dwóch, w 2019 r. – trzech i w pierwszym półroczu 2020 r. (wg stanu na 30 czerwca 2020 r.) – 130.

(akta kontroli str. 17-45)

Pod opieką jednego asystenta znajdowało się średnio 10,3 rodziny w 2016 r., 10,8 w 2017 r., 11,1 w 2018 r. 10,9 w 2019 r. i 10 w pierwszej połowie 2020 r.

(akta kontroli str. 34-47)

Badanie dotyczące wywiązywania się Wojewody z obowiązków wynikających z Programu *Asystent rodziny* przeprowadzono na podstawie dokumentacji dotyczącej trzech gmin zatrudniających największą liczbę asystentów, tj. Kielce, Ostrowiec Świętokrzyski i Skarżysko-Kamienna. W latach 2017-2019 niezwłocznie po otrzymaniu informacji z Ministerstwa o ogłoszeniu naboru do kolejnych edycji Programu *Asystent rodziny*, ŚUW zamieszczał stosowną informację na swojej stronie internetowej²⁷ wraz z linkami do szczegółowych informacji znajdujących się na stronach Ministerstwa oraz wysyłał maile do wszystkich ośrodków pomocy społecznej (dalej: OPS) z informacją o ogłoszeniu programu i terminem składania zapotrzebowania. Wojewoda przysyłał zapotrzebowania zbiorcze za poszczególne lata do MRPiPS w wyznaczonych terminach. W zapotrzebowaniach tych zamieszczane były kwoty wskazane przez gminy. Wojewoda w terminie od dwóch do ośmiu dni po otrzymaniu informacji, że MRPiPS wystąpił do Ministra Finansów (dalej: MF) o uruchomienie środków, występował do MF o zwiększenie budżetu Wojewody Świętokrzyskiego w tym zakresie. Umowy na dofinansowanie kosztów wynagrodzenia asystenta rodziny zawierane były z gminami we wszystkich latach w październiku, w terminie od trzech do 13 dni od wydania decyzji przez MF o przyznaniu środków na ten cel. Podstawę zawarcia umowy stanowił art. 247 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Przyznane środki pochodziły z rezerwy celowej, a w latach 2017-2018 również z Funduszu Pracy. Zgodnie z umową dofinansowanie miało być przekazane na rachunek bankowy gminy w terminie 30 dni od daty zawarcia umowy, faktycznie ŚUW przekazywał środki z rezerwy celowej w terminie od jednego do 14 dni od daty podpisania umowy, a środki z Funduszu Pracy w latach 2017-2018 w terminie od jednego do 19 dni. Niewykorzystane przez gminy środki były zwracane w terminie wynikającym z umowy, tj. do 31 stycznia następnego roku kalendarzowego.

(akta kontroli str. 48-102, 171-190)

²⁶ Liczba asystentów zatrudnionych ogółem jest niezgodna (również w 2018 r.) z sumą asystentów zatrudnionych na umowę o pracę i zatrudnionych na umowę zlecenie ze względu na występowanie podwójnych form zatrudnienia.

²⁷ www.kielce.uw.gov.pl.

Wojewoda nie zawierał z gminami umów na koordynację, o których mowa w art. 9 ust. 4 ustawy o wsparciu.

(akta kontroli str. 103)

Ewa Kopolovets, Dyrektor Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia (dalej: WPSiZ) wyjaśniła m.in.: *Wojewoda Świętokrzyski zawierał umowy z jst w ramach realizacji Programu asystent rodziny, który był finansowany zarówno z rezerwy celowej budżetu państwa, jak i ze środków Funduszu Pracy. Zgodnie z założeniami Programu oraz stanowiskiem MRPIPS głównym celem było wzmocnienie roli asystentów rodziny zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w tym również realizacja przez asystentów wsparcia, o którym mowa w art. 8 ust. 2 i 3 ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” oraz inicjowanie działań o charakterze promocyjnym i edukacyjnym w związku z wprowadzeniem ustawy. Zadania asystenta rodziny wynikające z w/w przepisów prawa stanowią spójny system wsparcia rodzin przeżywających trudności. W ramach Programu dofinansowaniu podlegały koszty zatrudniania asystentów w gminach na podstawie umów zawartych pomiędzy jst a Wojewodą. Umowy uwzględniały wskazane w Programie źródła finansowania. Ponadto zatrudnienie asystenta przez ośrodki pomocy społecznej wiąże się z gotowością świadczenia pomocy rodzinom również z dzieckiem niepełnosprawnym oraz kobietom w ciąży, co było realizowane w ramach Programu na podstawie zawartych umów oraz zgodnie z potrzebami w danej gminie. Wojewoda Świętokrzyski nie zawierał z gminami innych umów, ponieważ te zawarte w ramach Programu asystent rodziny wpisywały się w realizację zadań asystentów wynikających z ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.*

(akta kontroli str. 906-907)

Zgodnie z posiadanymi przez ŚUW informacjami (z Centralnej Aplikacji Statystycznej), do 10 OPS²⁸ z terenu województwa świętokrzyskiego w 2017 r. wpłynęło 13 wniosków o koordynację wsparcia, o którym mowa w art. 8 ust. 6 ustawy o wsparciu. Wojewoda Świętokrzyski nie dysponował danymi w powyższym zakresie za lata 2018-2020 (I półrocze), a także nie posiadał informacji:

- ile z powyższych wniosków zostało rozpatrzonych pozytywnie i wyznaczono asystenta-koordynatora wsparcia;
- o liczbie opracowanych katalogów możliwego do uzyskania wsparcia, o których mowa w art. 8 ust. 3 pkt 1 ustawy o wsparciu;
- o liczbie przypadków występowania przez asystentów do podmiotów udzielających wsparcia, o których mowa w art. 8 ust. 3 pkt 2 ustawy o wsparciu.

(akta kontroli str. 104)

Dyrektor WPSiZ wyjaśniła m.in.: *Ustawa (o wsparciu – dop. kontrolera) oraz Program nie precyzują w jakim zakresie Wojewoda powinien gromadzić dane związane z realizacją ustawy. (...) Wojewoda gromadził dane w zakresie w jakim wymagało Ministerstwo zgodnie ze sprawozdawczością oraz realizacją Programu asystent rodziny. W zakresie danych przekazywanych do Ministerstwa oraz KPRM nie zgłaszano uwag. Ponadto w kontrolowanym okresie w ŚUW nie odnotowano żadnych skarg w zakresie realizacji ustawy „Za życiem” na terenie województwa świętokrzyskiego.*

(akta kontroli str. 907)

Asystenci rodziny z województwa świętokrzyskiego brali udział w szkoleniu organizowanym przez Ministerstwo w dniu 15 marca 2017 r. O szkoleniu ŚUW

²⁸ W Bodzechowie, Brodach, Kielcach, Końskich, Krasocinie, Łopusznie, Ostrowcu Świętokrzyskim, Ożarowie, Pierzchnicy i Falkowie.

powiadomił OPS-y z terenu województwa. W szkoleniu wzięło udział 33 pracowników zatrudnionych w 20 OPS i trzech pracowników z Urzędu. Celem szkolenia było wskazanie standardów pracy asystenta rodziny wynikających z ustawy o wsparciu.

ŚUW zorganizował 9 maja 2017 r. spotkanie na temat ustawy i programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za Życiem”. Jednym z punktów spotkania było wystąpienie pracownika WPSiZ dotyczące zadań asystenta rodziny w świetle ustawy o wsparciu. Zaproszenia skierowano do OPS, powiatowych centrów pomocy rodzinie (dalej: PCPR), Narodowego Funduszu Zdrowia (dalej: NFZ) oraz Świętokrzyskiej Izby Pielęgniarek i Położnych. W spotkaniu wzięło udział 199 osób.
(akta kontroli str. 105-140)

Analiza danych wykazanych przez gminy w sprawozdaniach jednostkowych oraz danych wynikających ze sprawozdań wojewódzkich z realizacji Programu *Asystent rodziny* w latach 2017-2019 wykazała m.in., że:

- w sprawozdaniu wojewódzkim za rok 2017 wykazano, że opieką asystenta w województwie świętokrzyskim były objęte 1564 rodziny, w rodzinach tych było 3473 dzieci, a liczba rodzin, którym udzielono porad dla kobiet i rodzin w ramach Programu *Za życiem* wyniosła 78, w tym sześć rodzin z kobietą, która była w zagrożonej ciąży. Natomiast według sprawozdań jednostkowych liczba rodzin objętych opieką asystenta wyniosła 1599 (o 35 więcej), w których było 3549 dzieci (o 76 więcej), liczba rodzin, którym udzielono porad w ramach Programu *Za życiem* – 80 (o dwie więcej) i rodzin z kobietami w zagrożonej ciąży – siedem (o jedną więcej), co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- w sprawozdaniu wojewódzkim za rok 2018 wykazano, że opieką asystenta w województwie świętokrzyskim objęto 1484 rodziny, w rodzinach tych było 3296 dzieci, a liczba rodzin, którym udzielono porad dla kobiet i rodzin w ramach Programu *Za życiem* wyniosła 37, w tym trzy rodziny z kobietą, która była w zagrożonej ciąży. Natomiast według sprawozdań jednostkowych liczba dzieci w rodzinach objętych opieką asystenta wyniosła 3275, tj. o 21 mniej niż w sprawozdaniu wojewódzkim, a liczba rodzin, którym udzielono porad dla kobiet i rodzin w ramach Programu *Za życiem* wyniosła 38, tj. o jedną więcej niż w sprawozdaniu wojewódzkim (co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*);
- w sprawozdaniu wojewódzkim za rok 2019 wykazano, że opieką asystenta w województwie świętokrzyskim były objęte 1434 rodziny, w rodzinach tych było 3089 dzieci, a liczba rodzin, którym udzielono porad dla kobiet i rodzin w ramach Programu *Za życiem* wyniosła 41. Nie udzielono porad rodzinom z kobietą, która była w zagrożonej ciąży. Sprawozdanie wojewódzkie było zgodne ze sprawozdaniami jednostkowymi gmin.

(akta kontroli str. 34-45, 141-148)

Na podstawie art. 186 pkt 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w okresie objętym kontrolą Wojewoda Świętokrzyski przeprowadził w OPS 44 kontrole²⁹, dotyczące realizacji Programu *Asystent rodziny*. Zakres przedmiotowy kontroli obejmował:

- opracowanie i realizację 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- kwalifikacje asystentów rodziny i tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;

²⁹ W tym w 2017 r. – 23 kontrole, w 2018 r. – 12, w 2019 r. – siedem i w I półroczu 2020 r. – dwie.

- tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz pracy z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa;
 - organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających;
- współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy;
- koordynowanie działań, o których mowa w art. 8 ustawy o wsparciu.
(akta kontroli str. 149-152)

ŚUW obejmował kontrolą rok poprzedzający rok, w którym przeprowadzano kontrolę oraz okres od początku roku do dnia przeprowadzenia kontroli. W wyniku kontroli przeprowadzonych przez pracowników WPSiZ, w zakresie dotyczącym ustawy o wsparciu, stwierdzono m.in., że 25 z 44 kontrolowanych OPS nie realizowało zadań określonych w art. 8 ustawy o wsparciu, ponieważ do OPS nie wpłynęły wnioski dotyczące poradnictwa w zakresie:

- przewyciężania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka;
- wsparcia psychologicznego;
- pomocy prawnej, w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych;
- dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej,

oraz koordynacji polegającej na:

- opracowywaniu wspólnie z kobietami posiadającymi dokument potwierdzający ciążę, ich rodzinami lub rodzinami z dzieckiem (posiadającym zaświadczenie o ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniu albo nieuleczalnej chorobie zagrażającej życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu), katalogu możliwego do uzyskania wsparcia;
- występowaniu przez asystenta rodziny w imieniu kobiet posiadających dokument potwierdzający ciążę, ich rodzin lub rodziny z dzieckiem, na ich żądanie, do jst, jednostek organizacyjnych realizujących wspieranie rodziny oraz innych jednostek sektora finansów publicznych, w celu umożliwienia im skorzystania ze wsparcia, na podstawie pisemnego upoważnienia.

Pozostałe 19 OPS wypłaciło 35 jednorazowych świadczeń w kwocie 4 tys. zł, o którym mowa w art. 10 ustawy o wsparciu, a jedno świadczenie, po przesłaniu wniosku zgodnie z właściwością przez GOPS w Solcu-Zdroju, wypłacił Wojewoda Świętokrzyski, ponieważ zgodnie z art. 10 ust. 13 przywołanej ustawy miały zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Dwa OPS, które wypłaciły jednorazowe świadczenia, przyznały czterem rodzinom również pomoc asystenta rodziny. Wojewoda Świętokrzyski nie stwierdził nieprawidłowości przy wypłacie świadczeń. W statucie lub regulaminie organizacyjnym 28 OPS nie ujęto w ogóle zadań wynikających z ustawy o wsparciu albo zadań asystenta rodziny wynikających z tej ustawy. W trzech OPS występowały przerwy w zatrudnieniu asystenta rodziny w okresie objętym kontrolą ŚUW. Nie stwierdzono nieprawidłowości dotyczących koordynowania działań, o których mowa w art. 8 ustawy o wsparciu.

(akta kontroli str. 149-152)

Dyrektor WPSiZ wskazała następujące trudności występujące podczas realizacji działania 5.1. *Wsparcie asystenta rodziny*, w szczególności podczas realizacji skoordynowanej pomocy wynikającej z ustawy o wsparciu oraz Programu *Za życiem*:

- niskie zainteresowaniem osób uprawnionych do skorzystania z formy pomocy w postaci asystenta rodziny w sytuacji zagrożonej ciąży lub urodzenia dziecka niepełnosprawnego. Rodziny uprawnione do uzyskania wsparcia na podstawie ustawy „Za życiem” wnioskowały o przyznanie jednorazowego świadczenia, nie wnioskowały natomiast o wsparcie asystenta rodziny, nawet zachęcane do tego;
- trudności z zatrudnianiem asystentów rodziny, które związane są z: niskim prestiżem społecznym zawodu asystenta rodziny, niskim wynagrodzeniem i dużą zmiennością zatrudnianych osób; małą efektywnością rezultatów osiaganych w pracy z rodzinami, trudnością z zachowaniem profesjonalnego dystansu do spraw zawodowych; negatywnym nastawieniem rodzin do asystenta rodziny; trudnymi warunkami pracy, szczególnie w małych ośrodkach pomocy społecznej; brakiem profesjonalnego, systemowego wsparcia dla asystentów, a tym samym szybkie wypalenie zawodowe.

(akta kontroli str. 904-905)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na nierzetelnym sporządzeniu sprawozdań wojewódzkich z realizacji Programu *Asystent rodziny* za lata 2017-2018, ponieważ wykazano w nich dane niezgodne z poniższymi sprawozdaniami jednostkowymi gmin:

1) za 2017 r.:

- gmina Suchedniów w sprawozdaniu wykazała m.in. udzielanie porad w ramach Programu *Za życiem* rodzinie z kobietą, która była w zagrożonej ciąży. ŚUW w sprawozdaniu wojewódzkim nie wykazał tej porady;
- gmina Staszów w sprawozdaniu wykazała m.in. udzielanie porad w ramach Programu *Za życiem* dwóm rodzinom. ŚUW w sprawozdaniu wojewódzkim nie wykazał tych porad;

2) za 2018 r.:

- gmina Pierzchnica w sprawozdaniu wykazała m.in. udzielanie porad w ramach Programu *Za życiem* jednej rodzinie. ŚUW w sprawozdaniu wojewódzkim nie wykazał tych porad;
- gmina Skarżysko-Kamienna w sprawozdaniu wykazała m.in. 135 dzieci w rodzinach objętych opieką asystenta. Natomiast ŚUW w sprawozdaniu wojewódzkim wykazał, że w gminie objęto opieką rodziny, w których było 156 dzieci.

Ponadto w ŚUW nie udokumentowano przeprowadzonej weryfikacji innych danych zawartych w jednostkowych sprawozdaniach za 2017 r., co spowodowało, że formalnie sprawozdania wojewódzkie w zakresie niżej wskazanym są niezgodne ze sprawozdaniami jednostkowymi gmin:

- gmina Łagów w sprawozdaniu wykazała m.in. 26 rodzin objętych opieką asystenta rodziny, w których było 68 dzieci. Natomiast ŚUW w sprawozdaniu wojewódzkim wykazał, że w gminie Łagów objęto opieką 19 rodzin, w których było 48 dzieci;
- gmina Końskie w sprawozdaniu wykazała m.in. 49 rodzin objętych opieką asystenta rodziny, w których było 101 dzieci. Natomiast ŚUW w sprawozdaniu wojewódzkim wykazał, że w gminie Końskie objęto opieką 42 rodzin, w których było 86 dzieci;
- gmina Obrazów w sprawozdaniu wykazała m.in. 19 rodzin objętych opieką asystenta rodziny, w których było 31 dzieci. Natomiast ŚUW

- w sprawozdaniu wojewódzkim wykazał, że w gminie Obrazów objęto opieką 10 rodzin, w których było 16 dzieci;
- gmina Skarżysko-Kamienna w sprawozdaniu wykazała m.in. 78 rodzin objętych opieką asystenta rodziny, w których było 183 dzieci. Natomiast ŚUW w sprawozdaniu wojewódzkim wykazał, że w gminie objęto opieką 66 rodzin, w których było 157 dzieci.

(akta kontroli str. 34-45, 141-148, 901)

Inspektor Wojewódzki, która była odpowiedzialna za sporządzanie ww. sprawozdań wyjaśniła m.in.: *przyczyną błędów wskazanych w sprawozdaniach z realizacji Programu asystent rodziny w 2017 i 2018 roku były pomyłki powstałe w wyniku przenoszenia danych ze sprawozdań jednostkowych do sprawozdań wojewódzkich. Dane nie są automatycznie zliczane, wprowadzanie danych odbywa się poprzez przenoszenie poszczególnych danych z jednostek do arkusza Excel w formularz sprawozdania wojewódzkiego w sposób ręczny, czego skutkiem są powyższe pomyłki dotyczące liczby rodzin, którym udzielono porad (dot. gm. Staszów i gm. Suchedniów w 2017 r. oraz gm. Pierzchnicy w 2018 r.) oraz liczby dzieci (dot. gm. Skarżysko -Kamienna w 2018 r.). Natomiast w zakresie liczby rodzin i dzieci w tych rodzinach, wykazanych w sprawozdaniu w 2017 r. różnica w danych wynika z faktu rozbicia zatrudnienia asystenta rodziny na różne okresy i wykazania poszczególnych okresów w sprawozdaniu jednostkowym, celem szczegółowego przedstawienia kosztów podlegających rozliczeniu w ramach otrzymanego dofinansowania. W sprawozdaniach jednostkowych gmin: Łągów, Końskie, Obrazów, Skarżysko-Kamienna rodziny i dzieci wykazywane były podwójnie, bowiem z tymi samymi rodzinami pracował więcej niż jeden asystent. Ostateczna wartość danych została zweryfikowana w rozmowach telefonicznych z kierownikiem danego ośrodka pomocy społecznej i wpisana w sprawozdaniu wojewódzkim. Liczby uwzględnione w sprawozdaniu w 2017 r. w odniesieniu do w/w gmin stanowią faktyczną liczbę rodzin i dzieci w tych rodzinach, objętych opieką asystentów rodziny.*

(akta kontroli str. 153-164)

W dniu 7 grudnia 2020 r. ŚUW przesłał do Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej³⁰ korekty sprawozdań wojewódzkich z realizacji Programu Asystent Rodziny za lata 2017 i 2018. W korekcie sprawozdania za 2017 r. dokonano zmiany danych dotyczących gmin Suchedniów i Staszów, a w korekcie za 2018 r. dokonano zmian dotyczących gmin Pierzchnica i Skarżysko-Kamienna.

(akta kontroli str. 165-170)

OCENA CZĄSTKOWA

Wojewoda Świętokrzyski prawidłowo realizował obowiązki wynikające z Programu Asystent rodziny. Urząd niezwłocznie zbierał informacje o zapotrzebowaniu na środki na dofinansowanie kosztów wynagrodzenia asystentów rodziny od gmin i przekazywał je do Ministerstwa. Zawierał umowy z gminami na dofinansowanie kosztów wynagrodzenia asystenta rodziny oraz przekazywał dotacje bez zbędnej zwłoki. ŚUW przeprowadzał kontrole realizacji Programu Asystent rodziny w gminach. Sprawozdania wojewódzkie z realizacji tego Programu za lata 2017-2018 zostały sporządzone nierzetelnie, w zakresie liczby rodzin, którym udzielono porady oraz liczby dzieci w rodzinach objętych opieką asystenta. Pracownicy Urzędu nie dokumentowali przeprowadzonej weryfikacji danych przekazanych w jednostkowych sprawozdaniach za 2017 r.

³⁰ Z dniem 6 października 2020 r. w drodze przekształcenia Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zostało utworzone Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej.

2. Tworzenie warunków pobytowych i mieszkaniowych

2.1 Dofinansowanie zapewnienia funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub wymagających szczególnej opieki (działanie 2.5)

W latach 2017-2019 w województwie świętokrzyskim realizowany był Program *Maluch+*, którego celem było zwiększenie dostępności terytorialnej i finansowej miejsc opieki w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów dla dzieci do lat trzech.

W związku z uchwaleniem Programu *Za życiem*, MRPiPS ogłosił (obok „zwykłego”, corocznie ogłaszanego Programu *Maluch*) Program *Maluch+* 2017-edycja specjalna „Za życiem”, natomiast w 2018 r. i 2019 r. w ramach Programu *Maluch+* rozszerzono grupę docelową o dzieci niepełnosprawne lub wymagające szczególnej opieki³¹. Dofinansowanie zapewnienia funkcjonowania opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub wymagających szczególnej opieki stanowiło działanie 2.5 Programu *Za życiem*.

(akta kontroli str. 203-247)

Wojewoda Świętokrzyski nie przekazał do Ministerstwa danych dotyczących rodzaju i liczby orzeczeń oraz zaświadczeń dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki, które korzystały z miejsc opieki dofinansowanych z Programu *Maluch+* 2019.

(akta kontroli str. 191)

Wojewoda Świętokrzyski zgłosił do Ministerstwa uwagi podczas opracowywania Programu *Maluch+* edycji specjalnej 2017 i edycji 2020. Pismem z 2 czerwca 2017 r. zaproponował włączenie do programu zapisu zezwalającego na przekształcanie funkcjonujących miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech utworzonych poza Programem *Maluch+* dla potrzeb dzieci z grupy docelowej. Pismem z 20 września 2019 r. zgłosił, aby w załącznikach formularzy ofert konkursowych wpisywane były dane zgodne z danymi wynikającymi z rejestru żłobków oraz wykazu dziennych opiekunów, co powinno ułatwić egzekwowanie od beneficjentów kompletnych danych, a w konsekwencji rozliczenie środków. ŚUW nie otrzymał odpowiedzi w sprawie zgłoszonych uwag.

(akta kontroli str. 192-198)

Wojewoda rozpoznawał potrzeby w zakresie realizacji Programu *Maluch+* poprzez zamieszczanie na swojej stronie internetowej informacji o naborach do kolejnych edycji programu oraz przyjmowanie wniosków o dofinansowanie w ramach projektu. Analizą, dotyczącą prawidłowego kwalifikowania do Programu *Maluch+* objęto próbę 10 ofert złożonych w latach 2017-2020. Spośród badanych dwie oferty, złożone w ramach Programu *Maluch+* 2018, ŚUW pozostawił bez rozpatrzenia. W pierwszym przypadku oferta została pozostawiona bez rozpatrzenia, ponieważ oferent nie złożył skorygowanych dokumentów. W drugim przypadku, oferta złożona przez gminę Sitkówka-Nowiny, w ramach modułu 1b, nie spełniała wymogów określonych w Programie *Maluch+* 2018 (miejsca w żłobku utworzono ze środków

³¹ Grupę docelową stanowią dzieci w wieku do ukończenia 3. roku życia (lub 4. roku życia, w przypadku gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym), w tym dzieci niepełnosprawne lub wymagające szczególnej opieki. Dzieci niepełnosprawne lub wymagające szczególnej opieki to w szczególności dzieci, które posiadają orzeczenie o niepełnosprawności lub zaświadczenie o ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniu lub nieuleczalnej chorobie, które powstały w okresie prenatalnym lub w czasie porodu lub zostały zakwalifikowane przez podmiot prowadzący instytucję na podstawie zaświadczenia od lekarza specjalisty zawierającego wskazanie do objęcia szczególną opieką jako dzieci wymagające szczególnej opieki (pkt 3.2 programu).

innych niż z Programu *Maluch+*). Pozostałe oferty zostały zakwalifikowane do Programu.

(akta kontroli str. 199-220, 232-247, 998-1007)

W ramach Programu *Maluch+* 2017 r.:

- moduł 1 (utworzenie nowych miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech i zapewnienie ich funkcjonowania): pięć gmin utworzyło 124 nowe miejsca opieki dofinansowane z programu. Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 5 471 295 zł, w tym dotacja w kwocie 1 495 351 zł;
- moduł 2 (dla gmin: zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech tworzonych przez gminy z udziałem Programu *Maluch*): na terenie 10 gmin zostało dofinansowanych 650 miejsc opieki w 19 instytucjach (żłobek, klub dziecięcy). Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 5 196 187 zł, w tym dotacja – 1 086 917 zł;
- moduł 2 (dla podmiotów niegminnych: zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech działających na podstawie ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3): na terenie sześciu gmin dofinansowanie uzyskało 218 dzieci w dziewięciu żłobkach i dwóch klubach. Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 1 196 313 zł, w tym dotacja – 358 676 zł;
- moduł 4 (dla podmiotów niegminnych: utworzenie w 2017 r. nowych miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech i zapewnienie ich funkcjonowania): na terenie dwóch gmin powstało 40 nowych miejsc opieki w dwóch instytucjach (żłobek, klub dziecięcy). Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 383 769 zł, w tym dotacja – 226 500 zł.

W ramach Programu *Maluch+* 2018 r.:

- moduł 1: na terenie sześciu gmin dofinansowano 185 miejsc opieki (żłobek, opiekun dzienny), w tym jedno dla dziecka niepełnosprawnego lub wymagającego szczególnej opieki. Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 7 471 713 zł, w tym dotacja w kwocie 3 178 061 zł;
- moduł 2 (zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech tworzonych przez gminy z udziałem Programu *Maluch*): na terenie 12 gmin dofinansowano 1138 miejsc opieki (w tym 50 dla dzieci niepełnosprawnych) w 22 instytucjach (żłobek, klub dziecięcy). Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 11 257 941 zł, w tym dotacja – 1 774 400 zł;
- moduł 3 (dla podmiotów innych niż jst: utworzenie w 2018 r. nowych miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech i zapewnienie ich funkcjonowania, a także samo utworzenie miejsc): na terenie czterech gmin dofinansowanie uzyskało 122 dzieci w czterech instytucjach. Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 1 332 705 zł, w tym dotacja – 931 892 zł;
- moduł 4 (dla podmiotów innych niż jst: zapewnienie funkcjonowania miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat trzech): na terenie 13 gmin dofinansowanie uzyskało 398 dzieci (w tym pięcioro niepełnosprawnych) w 39 instytucjach (żłobek, klub dziecięcy, dzienny opiekun). Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 2 118 677 zł, w tym dotacja – 580 894 zł.

W ramach Programu *Maluch+* 2019 r.:

- moduł 1: dofinansowano 211 miejsc opieki w pięciu żłobkach należących do jst. Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 13 261 636 zł, w tym dotacja w kwocie 5 248 797 zł;
- moduł 2: dofinansowano 1023 miejsca opieki (w tym 42 dla dzieci niepełnosprawnych) w 29 instytucjach (żłobek, klub dziecięcy, dzienny opiekun). Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 2 505 941 zł, w tym dotacja w wysokości 2 004 700 zł;

- moduł 3 (dla podmiotów innych niż jst: dofinansowanie utworzenia nowych miejsc opieki oraz ich funkcjonowania, jak też samego utworzenia miejsc): dofinansowano 105 nowych miejsc opieki dzieci w czterech podmiotach. Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 1 216 290 zł, w tym dotacja – 949 995 zł;
- moduł 4 (dla podmiotów innych niż jst: dofinansowanie funkcjonowania miejsc opieki w instytucjach opieki): na terenie 13 gmin dofinansowanie uzyskało 604 dzieci (w tym troje niepełnosprawnych) w 22 podmiotach (żłobek, klub dziecięcy, dzienny opiekun). Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 848 603 zł, w tym dotacja w kwocie 562 700 zł.

(akta kontroli str. 415-447)

Badaniem szczegółowym objęto trzy umowy, o najwyższej wartości zadań zrealizowanych w ramach Programu *Maluch+*, zawarte w kontrolowanym okresie:

- z gminą Górnio na budowę żłobka dla 58 dzieci, w ramach Programu *Maluch+* 2017. Koszt realizacji zadania wynosił 2 672 257 zł, w tym dotacja w kwocie 747 968 zł;
- z gminą Chęciny na budowę żłobka wraz z infrastrukturą towarzyszącą w ramach Programu *Maluch+* 2018. W żłobku miała być zapewniona opieka dla 45 dzieci (3x15), a koszt realizacji zadania wynosił 2 562 880 zł, w tym z dotacji - 660 679 zł;
- z gminą Sędziszów na budowę żłobka z zapleczem technicznym dla 32 dzieci, w ramach Programu *Maluch+* 2019. Koszt realizacja zadania wynosił 4 059 597 zł, a dofinansowanie - 960 000 zł.

Wojewoda Świętokrzyski bez zbędnej zwłoki zakwalifikował powyższe oferty, podpisał umowy z beneficjentami, a następnie, po przedłożeniu wniosków o płatność, przekazał środki beneficjentom. Beneficjenci przedkładali częściowe i końcowe wnioski o płatność wraz z kopiami faktur potwierdzającymi ich poniesienie. Wnioski weryfikowane były w terminie do 21 dni od daty wpływu, przy czym osiem wniosków rozpatrzono w terminie do sześciu dni, jeden po dziesięciu dniach i jeden po 21 dniach (wniosek był niepodpisany, a kopie załączonych faktur nie były potwierdzone za zgodność z oryginałem). Wyplata dotacji następowała w terminie do 10 dni od daty wpływu poprawnego wniosku. Gminy Górnio i Sędziszów wykorzystały dotację w całości, natomiast gmina Chęciny zwróciła niewykorzystaną dotację w kwocie 1358,09 zł.

(akta kontroli str. 248-249)

Wojewoda Świętokrzyski monitorował ciągłość realizacji zadań finansowanych z Programu *Maluch+*. Gmina Górnio złożyła sprawozdania z trwałości projektu za lata 2018 i 2019, a gmina Chęciny za 2019 r. W powyższych sprawozdaniach gminy wykazały, że wszystkie miejsca utworzone dla dzieci w ramach dofinansowania były wykorzystane. Gmina Sędziszów pierwsze sprawozdanie z trwałości projektu jest zobowiązana złożyć za 2020 r. do 31 stycznia 2021 r.

W latach 2017-2020 ŚUW przeprowadził siedem kontroli zadań realizowanych w ramach Programu *Maluch+*³², w tym m.in. udzielenie dotacji na budowę żłobka wraz z infrastrukturą towarzyszącą przez gminę Chęciny w ramach Programu *Maluch+* 2018. Podczas kontroli dokonano oględzin żłobka, z których sporządzono dokumentację fotograficzną, zbadano dokumentację dotyczącą postępowań na udzielenie zamówień publicznych na nadzór inwestorski oraz wykonanie robót budowlanych. W wyniku przeprowadzonej kontroli, pracownicy ŚUW stwierdzili, że powyższe zadanie zostało zrealizowane zgodnie z umową.

(akta kontroli str. 250, 379-414)

³² W tym: w 2017 r. – dwie, w 2018 r. – jedną, w 2019 r. – dwie i w 2020 r. – dwie.

Wojewoda Świętokrzyski przekazał MRPiPS rzetelne sprawozdania wojewódzkie z realizacji Programu *Maluch+* za lata 2017-2019 w wymaganych terminach, tj. do 20 maja następnego roku.

(akta kontroli str. 415-475, 542-544)

Robert Wzorek, dyrektor Wydziału Infrastruktury i Rozwoju, odnośnie niskiego zainteresowania realizacją projektów adresowanych do dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki, w ramach kolejnych edycji Programu *Maluch+*, wyjaśnił m.in.: (...) *Po pierwsze, orzeczenia o niepełnosprawności dzieci, po uprzednim wnikliwym rozpoznaniu jednostki chorobowej, najczęściej są wydawane po 3. roku życia, wcześniej z postawy i zachowania dziecka trudno jest jednoznacznie stwierdzić jego niepełnosprawność. Fakt ten może wpływać na przekroczenie górnej granicy wieku dziecka (3 lata lub w uzasadnionych 4 lata), które można oddać pod żłobkową opiekę instytucjonalną. Po drugie, opieka nad dzieckiem z niesprawnościami w początkowym okresie rozwoju dziecka bardzo często jest powierzana babciom lub dziadkom. Takiej opieki, w niektórych poważniejszych przypadkach, podejmuje się jedno z rodziców (opiekunów), które rezygnuje z pracy zawodowej i w pełni poświęca swój czas na wychowanie niepełnosprawnego dziecka. Po trzecie, w przypadku wcześniejszego zdiagnozowania niepełnosprawności dziecka jego rodzice zwykle starają się od początku zapewnić dziecku indywidualną opieką specjalistów, wykonujących zawody medyczne, dzięki której w dużym stopniu możliwe jest łagodzenie ograniczonej sprawności fizycznej lub psychicznej dziecka.*

(akta kontroli str. 477)

2.2. Rozwój sieci domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (działanie 1.4)

W okresie objętym kontrolą Wojewoda Świętokrzyski niezwłocznie rozeznawał potrzeby finansowe samorządów powiatowych dotyczące środków na utworzenie lub dofinansowanie istniejących domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży i informował o możliwości uzyskania środków. Wojewoda, po otrzymaniu informacji z Ministerstwa o możliwości wsparcia finansowego w zakresie działania 1.4 niezwłocznie informował jst, zbierał informacje o ich potrzebach i przekazywał do Ministerstwa. W 2017 r. o środki na utworzenie lub dofinansowanie istniejących domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, w ramach działania 1.4 Programu *Za życiem* wystąpiły dwa powiaty. Powiat skarżyski wystąpił o dotację w wysokości 200 000 zł z przeznaczeniem na utworzenie nowego domu dla 12 matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Miasto Kielce wystąpiło o dotację w wysokości 36 470 zł na poprawę funkcjonowania istniejącego domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. W obu przypadkach jst wystąpiły o udzielenie dotacji w wysokości 50% przewidywanych kosztów. Powiat skarżyski, ze względów organizacyjnych, wycofał wniosek, wskazując, że będzie zainteresowany uzyskaniem dotacji na ten cel w 2018 r. Miasto Kielce otrzymane środki wykorzystano w całości na remont budynku i doposażenie obiektu w karuzelę obrotową i bujak sprężynowy. Wojewoda Świętokrzyski nie zawarł z gminą Kielce umowy w związku z przekazaną dotacją.

W 2018 r. jedynie powiat skarżyski ubiegał się o dotację w wysokości 200 000 zł z przeznaczeniem na utworzenie nowego domu dla 12 matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. ŚUW wystąpił do Ministerstwa o zabezpieczenie środków na powyższą inwestycję. Powiat skarżyski, pomimo wezwań ze strony ŚUW, nie dostarczył wszystkich wymaganych dokumentów, tj. pozwolenia na dostosowanie istniejącego budynku do nowych potrzeb oraz kalkulacji kosztów realizacji zadania. Wobec powyższego ŚUW odmówił pozytywnego zaopiniowania wniosku powiatu skarżyskiego i poinformował Ministerstwo, że nie będzie wnioskował o środki

z rezerwy celowej na utworzenie domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

W 2019 r. żaden z powiatów z terenu województwa świętokrzyskiego nie zgłaszał potrzeb finansowych na realizację działania 1.4. Programu *Za życiem*.

W 2020 r. tylko powiat skarżyski ubiegał się o dotację w wysokości 774 600 zł z przeznaczeniem na utworzenie nowego domu dla 30 matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Do wniosku załączono kalkulację kosztów realizacji zadania. Dotacja stanowiła 80% szacowanych kosztów. Zarząd powiatu skarżyskiego odstąpił od uczestnictwa w programie, ponieważ uznał, że nie jest możliwa realizacja inwestycji do końca 2020 r.

(akta kontroli str. 251-294)

Dyrektor WPSiZ, odnośnie trudności z realizacją działania 1.4 Programu *Za życiem* – *Rozwijanie sieci domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży*, wyjaśniła m.in.: *trudności z realizacją powyższego zadania związane są głównie z ograniczonymi możliwościami finansowymi jst na realizację zadania w formie nowych inwestycji lub dostosowania dostępnej bazy lokalowej do standardów określonych przepisami prawa. Z informacji otrzymywanych z jst wynika, że bezdomne matki z dziećmi i kobiety w ciąży uzyskują wsparcie głównie w ośrodkach interwencji kryzysowej lub specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. (...) Niewielki zakres realizacji w/w działania na terenie woj. świętokrzyskiego wynika z braku zainteresowania ze strony podmiotów realizujących działania. Działania realizowane były zgodnie z zapotrzebowaniami zgłoszonymi przez jst.*

(akta kontroli str. 905)

2.3. Rozwój sieci ŚDS, w tym rozwój bazy całodobowej w jednostkach już funkcjonujących i rozszerzenie typów ŚDS – sprzężone niepełnosprawności oraz osoby ze spectrum autyzmu (działanie 3.2)

Według stanu na 1 stycznia 2017 r. na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowało 38 ŚDS³³, które dysponowały 1040 miejscami³⁴. Na dzień 30 czerwca 2020 r. funkcjonowało 39 ŚDS³⁵, które dysponowały 1116 miejscami³⁶.

Wojewoda Świętokrzyski rozpoznawał potrzeby dotyczące świadczenia osobom z zaburzeniami psychicznymi usług opiekuńczych w formie ŚDS w oparciu o informacje pochodzące z jst i OPS.

(akta kontroli str. 295-375, 478-541, 787-808)

Dyrektor WPSiZ, odnośnie rozpoznawania potrzeby w zakresie świadczenia osobom z zaburzeniami psychicznymi usług opiekuńczych w formie ŚDS, wyjaśniła m.in.: *ŚDS są jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej zgodnie z ustawą o pomocy społecznej. Oddział dokonał rozeznania zatem tylko w ośrodkach pomocy społecznej, ponieważ tylko one posiadają wiedzę o potencjalnie zainteresowanych osobach. Wiedza ta pochodzi od pracowników socjalnych, którzy podczas codziennych wizyt w środowisku, dowiadują się, wiedzą kto i kiedy opuścił placówkę medyczną i czy chciałby uczęszczać do placówki wsparcia dziennego. Ośrodki pozyskują także dane o osobach niepełnosprawnych w celu udzielenia wsparcia, do opracowania rocznej oceny zasobów pomocy społecznej lub przy tworzeniu strategii rozwiązywania problemów społecznych dla swojej gminy. Przy tworzeniu strategii współpracują m.in. z ośrodkami zdrowia czy szkołami. Nadmienić należy, że Ośrodki*

³³ W tym 32 prowadzone przez gminy i sześć przez powiaty.

³⁴ W tym 882 miejscami w ŚDS prowadzonych przez gminy i 158 w prowadzonych przez powiaty.

³⁵ W tym 32 prowadzone przez gminy i 7 przez powiaty.

³⁶ W tym gminne ŚDS – 931 miejsc i powiatowe – 185.

Pomocy Społecznej współpracują z POZ-tami i przekazują im oferty ŚDS. (...) Nadmienić należy, że skierowanie do Środowiskowych domów samopomocy wydawane jest na wniosek osoby, która chce wziąć udział w zajęciach lub za zgodą jego przedstawiciela. Pomocy tej nie udziela się z „urzędu”, ponieważ nie każda chora osoba chce i może uczestniczyć w zajęciach oferowanych przez środowiskowy dom. Nie każdy też chce ujawniać, że ma problemy ze zdrowiem psychicznym. Wiele środowiskowych domów samopomocy w każdym roku organizuje tzw. „otwarte dni”, podczas których zapoznaje społeczność lokalną z ofertą zajęć i usług domów oraz wymogami jakie należy spełnić, aby być uczestnikiem. Spotkania te cieszą się dużym zainteresowaniem.

(akta kontroli str. 908-909)

Po otrzymaniu pisma MRPIPS z dnia 29 czerwca 2017 r. z prośbą o przekazanie do Ministerstwa wniosków o przyznanie środków w ramach działania 3.2 Programu *Za życiem*, Wojewoda Świętokrzyski 3 lipca 2017 r. poinformował starostów, prezydentów, burmistrzów i wójtów o możliwości ubiegania się o dodatkowe środki na realizację zadań związanych z rozwojem sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które obejmować będą wsparciem osoby ze spektrum autyzmu lub sprzężonymi niepełnosprawnościami, w ramach realizacji Programu *Za życiem*. Zapotrzebowanie złożyło 16 gmin prowadzących 23 ŚDS i sześć powiatów prowadzących sześć ŚDS na łączną kwotę 468 363 zł, wykazując 214 uczestników. Po przesłaniu 9 sierpnia 2017 r. przez Wojewodę Świętokrzyskiego wytycznych MRPIPS co do kwalifikowania uczestników programu, jst złożyły korekty zapotrzebowania. Po przesłaniu przez Wojewodę korekt, MRPIPS przyznał dla 13 gmin i czterech powiatów dotację w kwocie 308 125 zł³⁷ dotyczącą 135 uczestników, w tym 33 ze spektrum autyzmu i 102 z niepełnosprawnością sprzężoną. Z powyższej dotacji wykorzystano 306 982,38 zł³⁸, a niewykorzystana dotacja została zwrócona.

Wojewoda Świętokrzyski 15 stycznia 2018 r. przekazał do Ministerstwa zapotrzebowanie na środki w zakresie rozwoju sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym w ramach Programu *Za życiem*. Wojewoda wnioskował o 2 260 873 zł, w tym m.in. na dwie inwestycje: 302 457 zł na rozbudowę ŚDS w Krzcinie w gminie Koprzywnica i 845 000 zł na utworzenie ŚDS w Uszarowie w gminie Lipnik oraz 65 000 zł dla gminy Kielce na remont i wyposażenie. Zgodnie z zaleceniami Ministerstwa w zapotrzebowaniu nie uwzględniono potrzeb w zakresie zwiększonej dotacji w oparciu o art. 51c ust. 5³⁹ ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁴⁰. Ministerstwo 16 kwietnia 2018 r. przyznało środki w wysokości 996 396 zł (w tym na ŚDS w Uszarowie) na finansowanie utworzenia nowych ośrodków wsparcia dla osób ze spektrum autyzmu lub dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub nowych miejsc w już istniejących ośrodkach wsparcia. Ministerstwo nie przyznało środków na rozbudowę ŚDS w Krzcinie. Z powyższej kwoty gmina Kielce wykorzystowała 123 823 zł, w tym 55 000 zł na remont i 10 000 zł na wyposażenie ŚDS, a pozostałą kwotę na bieżącą działalność dwóch ośrodków wsparcia. Pozostała kwota 872 573 zł⁴¹ nie została wykorzystana z powodu wycofania się z inwestycji gminy Lipnik, która jako

³⁷ W tym dla gmin – 255 629 zł i powiatów 52 496 zł.

³⁸ W tym gminy – 254 487,60 zł i powiaty – 52 494,78 zł.

³⁹ Zgodnie z którym średnia miesięczna wojewódzka kwota dotacji na jednego uczestnika ŚDS, może być zwiększona, nie więcej niż o 30%, na uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub spektrum autyzmu, którzy posiadają orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności wraz ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji.

⁴⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 1876, ze zm.

⁴¹ W tym 845 000 zł na realizację inwestycji i 27 573 zł na wydatki bieżące.

przyczynę rezygnacji wskazała, że po ogłoszeniu przetargu na realizację zadania nie wpłynęła żadna oferta. Wojewoda Świętokrzyski nie zawarł umów na udzielenie dotacji dla gminy Lipnik (środki nie zostały przekazane, ze względu na rezygnację) i gminy Kielce.

W 2018 r. Wojewoda przyznał dotacje, na podstawie art. 51c ust. 5 ustawy o pomocy społecznej, w wysokości 817 950 zł⁴² dla 195 osób⁴³ przebywających w ŚDS, w tym 36 z autyzmem i 159 z niepełnosprawnością sprzężoną. Z dotacji wykorzystano 804 640,61 zł⁴⁴, a niewykorzystaną jej część w kwocie 13 309,39 zł zwrócono. W 2018 r. nie został otwarty żaden nowy ŚDS, w dwóch ŚDS utworzono po dwa nowe miejsca dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W ustawie budżetowej na 2019 r. ujęto dla województwa świętokrzyskiego wydatki na udzielenie dotacji w oparciu o art. 51c ust. 5 ustawy o pomocy społecznej w kwocie 858 066 zł. Wojewoda Świętokrzyski 4 stycznia 2019 r. złożył zapotrzebowanie na kwotę łączną 6 727 223 zł na rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które pismem z 8 marca 2019 r. zwiększono do 7 004 298 zł, w tym środki na zwiększenie dotacji w oparciu o art. 51c ust. 5 ustawy o pomocy społecznej w wysokości 106 202 zł. Planowano utworzyć 95 nowych miejsc, w tym 41 dla osób ze spectrum autyzmu lub z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Zakładano utworzenie trzech nowych ŚDS, jednego powiatowego typu B⁴⁵ w Kurozwękach oraz dwóch gminnych typu A i C⁴⁶ w Mącholicach Kapitulnych oraz w Szczecinie. MRPiPS pismem z 23 maja 2019 r. poinformował o przyznaniu środków w wysokości 2 208 061 zł, w tym środków na zwiększenie dotacji na podstawie art. 51c ust. 5 ustawy o pomocy społecznej w wysokości 36 277 zł. Powyższym pismem MRPiPS poinformował również o przyznaniu środków inwestycyjnych na utworzenie nowego ŚDS w Mącholicach Kapitulnych w kwocie 800 000 zł, rozbudowę ŚDS w Krzcinie w kwocie 320 734 zł oraz wykonanie instalacji ciepłowniczej w ŚDS w Piekoszowie w kwocie 65 000 zł. Ministerstwo pismem z 11 kwietnia 2019 r. wystąpiło do wojewodów z prośbą o przekazanie szacowanych niedoborów na podwyższenie dotacji dla uczestników ŚDS z autyzmem i niepełnosprawnościami sprzężonymi. Wojewoda 16 kwietnia 2019 r. zwrócił się z prośbą o przekazanie 345 942 zł, a następnie o zwiększenie tej kwoty do 355 406 zł. MRPiPS przyznał środki w kwocie 38 379 zł. Wojewoda ponownie wystąpił we wrześniu 2019 r. do MRPiPS o przyznanie dodatkowych środków w kwocie 348 047 zł. MRPiPS przyznał podwyższą kwotę.

W 2019 r. ze środków na rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi wykorzystano 1 024 061 zł z zaplanowanych 2 208 061 zł. Uruchomiono 39 miejsc⁴⁷, w tym 13 dla osób z autyzmem i niepełnosprawnościami sprzężonymi⁴⁸. Ze względu na nierozstrzygnięcie postępowań przetargowych nie udało się utworzyć ŚDS w Mącholicach Kapitulnych (przyznane środki w kwocie 800 tys. zł) i rozbudować ŚDS w Krzcinie (321 tys. zł). ŚDS ze środków otrzymanych w ramach dotacji przyznanej na podstawie art. 51c ust. 5 ustawy o pomocy społecznej wykorzystywały 1 336 056 zł. Liczba osób, na które przysługiwała dotacja wyniosła 225, w tym 41 osób z autyzmem i 184 osób z niepełnosprawnością sprzężoną. Niewykorzystana kwota dotacji dotyczyła ŚDS

⁴² W tym dla 18 gmin – 661 390 zł i dla 6 powiatów – 156 560 zł.

⁴³ W tym w ŚDS prowadzonych przez gminy – 156 osób i powiaty – 39 osób.

⁴⁴ W tym dla gmin – 661 390,00 zł i powiatów 143 250,61 zł.

⁴⁵ Typ B - dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

⁴⁶ Typ A - dla osób przewlekłe psychicznie chorych oraz typ C - dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych.

⁴⁷ W tym 24 w ŚDS w Kurozwękach, pięć w klubie samopomocy przy ŚDS w Starachowicach, trzy w ŚDS w Stąporkowie, pięć w ŚDS w Chmielniku i dwa w ŚDS w Ostrowcu Świętokrzyskim.

⁴⁸ W tym 11 w ŚDS w Kurozwękach i dwa w ŚDS w Ostrowcu Świętokrzyskim.

w Mąchocicach Kapitulnych i Krzcinie (środki inwestycyjne i wydatki bieżące). Wojewoda Świętokrzyski nie zawarł umów na przekazanie dotacji dla gminy Masłów na utworzenie nowego ŚDS w Mąchocicach Kapitulnych, dla gminy Koprzywnica na rozbudowę ŚDS w Krzcinie oraz dla gminy Piekoszów na wykonanie instalacji ciepłowniczej w ŚDS w Piekoszowie.

Wojewoda Świętokrzyski, w odpowiedzi na pismo Ministerstwa z 4 grudnia 2019 r. przedstawił zapotrzebowanie na środki finansowe w zakresie rozwoju sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2020 r. na kwotę 5 258 770 zł, w tym środki na zwiększenie dotacji w oparciu o art. 51c ust. 5 ustawy o pomocy społecznej w wysokości 108 830 zł. Planowano utworzyć 103 nowych miejsc, w tym 29 dla osób ze spectrum autyzmu lub z niepełnosprawnościami sprzężonymi. MRPiPS pismem z 27 maja 2020 r. poinformował o przyznaniu środków z przeznaczeniem na finansowanie zadań związanych z rozwojem sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz działanie 3.2 Rozwój sieci ŚDS, w tym rozwój bazy całodobowej, w jednostkach już funkcjonujących i rozszerzenie typów ŚDS – sprzężone niepełnosprawności oraz osoby ze spectrum autyzmu Programu *Za życiem* w kwocie 3 507 509 zł, w tym na działanie 3.2 – 171 955 zł. W lipcu 2020 r. ŚUW zawarł dwie umowy dotacji na łączną kwotę 2 144 406 zł, w tym na przekazanie dotacji celowej w kwocie 1 700 000 zł powiatowi opatowskiemu na realizację zadania pn. „Rozbudowa, nadbudowa oraz przebudowa istniejącego budynku pralni wraz ze zmianą sposobu użytkowania na budynek ŚDS w Opatowie – etap I” oraz w kwocie 444 406 zł gminie Bałtów na utworzenie ŚDS w Wólce Bałtowskiej.

Liczba uczestników ŚDS z niepełnosprawnościami sprzężonymi i spektrum autyzmu wynosiła na koniec czerwca 2020 r. – 229 osób.

(akta kontroli str. 295-375, 478-541, 787-808)

W latach 2017-2020 pracownicy WPSiZ przeprowadzili 14 kontroli problemowych ŚDS, których zakres tematyczny dotyczył:

- funkcjonowania ŚDS w zakresie zatrudnienia;
- prawidłowości przebiegu procesu przyjmowania uczestników do ŚDS;
- postępowania wspierająco-rehabilitacyjnego;
- wykorzystania miejsc.

W wyniku dwóch kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości, a w trzech jedynie nieaktualne publikatory przy aktach prawnych przywołanych w statucie lub regulaminie organizacyjnym. W pozostałych kontrolach stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły m.in.:

- zatrudnienia pracownika bez wymaganego wykształcenia oraz stażu pracy z osobami chorymi psychicznie;
- braku uszczegółowionych ocen z realizacji planu wspierająco-aktywizującego w dokumentacji indywidualnej uczestnika;
- niedostosowania budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym: braku windy w budynku wielokondygnacyjnym, braku uchwytów w ciągach komunikacyjnych, pod prysznicem i w toaletach;
- braku sprzętu komputerowego niezbędnego do realizacji zadań wspierająco-aktywizujących;
- niespełniania wskaźnika zatrudnienia pracowników zespołu wspierająco-aktywizującego określonego w § 12 pkt 3 z dnia 9 grudnia 2010 r. rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie środowiskowych domów samopomocy⁴⁹; było 5,13 etatu a powinno być 7,3;

⁴⁹ Dz. U. z 2020 r. poz. 249.

- niskiego poziomu wykorzystania miejsc.

W okresie objętym kontrolą ŚUW nie przeprowadzał kontroli kompleksowych ŚDS raz na trzy lata, o których mowa w § 5 ust. 2 rozporządzenia z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie nadzoru i kontroli w pomocy społecznej.

(akta kontroli str. 376-378)

Dyrektor WPSiZ, odnośnie trudności w realizacji działania 3.2. Rozwój sieci ŚDS, wyjaśniła m.in.: (...) *Z uwagi na ograniczone środki rezerwy celowej przekazywanej przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej nie wszystkie potrzeby zgłaszane przez jednostki są zaspakajane. Zdarza się często, że środki z rezerwy celowej uruchamiane są w II połowie roku i istnieje duże prawdopodobieństwo, że przyznane środki, w związku z krótkim czasem realizacji zadań, zostają niewykorzystane. (...) Bariera przy realizacji programu „Za życiem” brak jest szczegółowych przepisów w zakresie realizacji programu. Przy każdym zapotrzebowaniu na środki z rezerwy celowej na rozwój środowiskowych domów samopomocy Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej wskazuje cele na jakie one mogą być wykorzystane.*

(akta kontroli str. 925-926)

2.4. Tworzenie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych dla osób niepełnosprawnych (działanie 4.7)

Wojewoda Świętokrzyski, w związku z pismami MRPiPS, niezwłocznie dokonywał rozpoznania potrzeb finansowych gmin i powiatów dotyczących działania 4.7 *Tworzenie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych dla osób niepełnosprawnych* Programu *Za życiem*, poprzez informowanie starostów, prezydentów, burmistrzów i wójtów o zasadach udzielania wsparcia oraz o terminie w jakim należy składać wnioski o dotacje w powyższym zakresie.

W 2017 r. zapotrzebowanie na środki w kwocie 521 890 zł na utworzenie oraz doposażenie łącznie 16 mieszkań dla 42 osób złożyły powiat kielecki i cztery gminy (Kielce, Sandomierz, Kazimierza Wielka i Ostrowiec Świętokrzyski). MRPiPS przyznał środki w łącznej wysokości 276 889 zł dla powiatu kieleckiego oraz Kielc i Sandomierza. Powiat kielecki, ze względu na trudności organizacyjne zrezygnował z przyznanego dofinansowania. Ostatecznie MRPiPS przyznał 176 889 zł⁵⁰ na utworzenie dwóch mieszkań dla 14 osób przez gminy Kielce i Sandomierz.

Wojewoda Świętokrzyski, w związku z informacją z dnia 4 września 2017 r. z Ministerstwa o podziale środków, niezwłocznie wystąpił do MF o przekazanie środków na utworzenie i wyposażenie mieszkań. Wojewoda przekazał środki ww. gminom bez zawierania umów w sprawie dofinansowania realizacji zadań. Gminy Kielce i Sandomierz zrealizowały zadanie, a do przekazanego Wojewodzie Świętokrzyskiemu rozliczenia wykorzystanych środków załączyły potwierdzone za zgodność z oryginałem kopie faktur potwierdzających wykorzystanie środków. Gmina Kielce utworzyła mieszkanie dla ośmiu osób, a gmina Sandomierz mieszkanie dla czterech osób. Pracownicy WPSiZ zweryfikowali powyższe rozliczenia. Niewykorzystane dotacje w łącznej kwocie 29 253,10 zł⁵¹ zostały zwrócone w dniach 15 i 16 stycznia 2018 r.

(akta kontroli str. 545-639)

W marcu 2018 r. zapotrzebowanie na środki w kwocie 201 500 zł na utworzenie oraz wyposażenie łącznie pięciu mieszkań dla 20 osób złożyły trzy gminy (Kielce, Kazimierza Wielka i Ostrowiec Świętokrzyski). Gmina Ostrowiec Świętokrzyski zrezygnowała 5 kwietnia 2018 r. z ubiegania się o środki, jeszcze przed ich przyznaniem, ze względu na potrzebę przeprowadzenia większego remontu, a co za

⁵⁰ W tym 111 889 zł dla gminy Kielce i 65 000 zł dla Sandomierza.

⁵¹ Gmina Sandomierz zwróciła 28 043,50 zł, a gmina Kielce – 1209,60 zł.

tym idzie konieczność zwiększenia nakładów. MRPiPS 27 marca 2018 r. przyznał środki we wnioskowanej wysokości łącznie ze środkami wnioskowanymi przez gminę Ostrowiec Świętokrzyski. W sierpniu 2018 r. gmina Koprzywnica złożyła wniosek o przyznanie dotacji w wysokości 406 000 zł na utworzenie trzech mieszkań dla 11 osób. Gmina Koprzywnica wycofała swój wniosek, po otrzymaniu informacji z Ministerstwa, za pośrednictwem Urzędu, że do dwóch mieszkań nie przysługuje dofinansowanie ponieważ poza osobami niepełnosprawnymi w mieszkaniach miały mieszkać ich rodziny. W 2018 r. z przyznanej dotacji w kwocie 166 500 zł (po rezygnacji gminy Ostrowiec Świętokrzyski), gmina Kazimierza Wielka wykorzystła 91 421 zł z przyznanych 154 000 zł środków inwestycyjnych, a gmina Kielce wykorzystła w całości 12 500 zł przyznane na wyposażenie. Wojewoda Świętokrzyski przekazał środki gminom bez zawierania umów w sprawie dofinansowania realizacji zadań. Gminy przekazały Wojewodzie Świętokrzyskiemu rozliczenia wykorzystanych środków, do którego załączyły potwierdzone za zgodność z oryginałem kopie faktur potwierdzających wykorzystanie środków. Pracownicy WPSiZ zweryfikowali powyższe rozliczenia. W 2018 r. utworzono cztery mieszkania chronione dla 12 osób, w tym trzy mieszkania dla dziewięciu osób w Kazimierzy Wielkiej i jedno dla trzech osób w Kielcach.

(akta kontroli str. 640-717)

W 2019 r. Wojewoda Świętokrzyski nie przekazywał dotacji z budżetu państwa przeznaczonej na utworzenie nowych mieszkań chronionych dla osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego, całościowych zaburzeń rozwojowych lub epilepsji oraz dla osób niewidomych. W grudniu 2018 r. w odpowiedzi na pismo Wojewody dwie gminy złożyły wnioski o dotację na powyższy cel na 2019 r. Gmina Baćkowice wnioskowała o 245 000 zł na remont i wyposażenie mieszkania dla rodziny z niepełnosprawnym dzieckiem. Wojewoda odmówił przyznania dotacji, ponieważ zgodnie z art. 53 ustawy o pomocy społecznej mieszkanie chronione przysługuje osobie pełnoletniej. Drugi wniosek o przyznanie dotacji w kwocie 471 800 zł złożyła gmina Pińczów, jednak wniosek nie spełniał wymogów formalnych i nie został uzupełniony.

(akta kontroli str. 718-733)

W 2020 r. tylko gmina Sandomierz złożyła zapotrzebowanie na kwotę 66 500 zł z przeznaczeniem na utworzenie jednego mieszkania chronionego wspieranego dla trzech osób. Środki te miały być przeznaczone na remont i wyposażenie mieszkania. MRPiPS przyznał środki we wnioskowanej wysokości. W dniu 12 czerwca 2020 r. Wojewoda Świętokrzyski zawarł z gminą Sandomierz umowę na udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie utworzenia mieszkania chronionego o powierzchni 43,66m² w budynku przy ul. Kościuszki 1/1 w Sandomierzu z przeznaczeniem dla trzech osób o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z powodu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego. Zgodnie z umową dotacja wynosiła 66 500 zł, a gmina zapewniła wkład własny w wysokości 28 500 zł, tj. 30% całkowitej wartości zadania. Środki miały być wykorzystane do 31 grudnia 2020 r., a niewykorzystane środki zwrócone do dnia 15 stycznia 2021 r.

(akta kontroli str. 734-759)

ŚUW przeprowadził weryfikację realizacji działania 4.7 Programu *Za życiem* na dzień 31 grudnia 2019 r. Liczba mieszkań chronionych wspieranych wyniosła siedem⁵². Przewidywano korzystanie z mieszkań przez 20 osób⁵³. Faktyczna liczba

⁵² W tym w Kielcach – 3, Sandomierzu – 1 i Kazimierzy Wielkiej – 3.

osób korzystających z mieszkań wyniosła 15, w tym w dwóch mieszkaniach w Kielcach mieszkało 13 osób, tj. o dwie więcej niż zakładano. W Sandomierzu mieszkały dwie osoby przy przewidywanych czterech, a w mieszkaniach w Kazimierzy Wielkiej nikt nie mieszkał. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kazimierzy Wielkiej poinformował ŚUW, że mieszkanie zostało uruchomione, a na skierowanie do mieszkania oczekuje trójka rodzeństwa, z których dwoje jest całkowicie ubezwłasnowolnionych i zgodę na ich skierowanie musi wyrazić sąd. Ostatecznie osoby te zamieszkały w mieszkaniu chronionym od czerwca 2020 r.

(akta kontroli str. 760-786)

Według stanu na 30 czerwca 2020 r. było 7 mieszkań chronionych, przewidywana liczba osób korzystających wynosiła 20, a faktycznie korzystało 19 osób⁵⁴.

(akta kontroli str. 809)

Dyrektor WPSiZ, odnośnie trudności z realizacją działania 4.7. Programu *Za życiem*, wyjaśniła: (...) *trudności związane są głównie z ograniczonymi możliwościami finansowymi jst na realizację zadania w formie nowych inwestycji lub dostosowania dostępnej bazy lokalowej do standardów określonych przepisami prawa. Jednostki samorządu terytorialnego wykazywały małe zainteresowanie otrzymaniem dofinansowania z budżetu państwa. Ponadto krótki okres w przypadku przeprowadzania inwestycji realizacji zadania budził niepokój czy otrzymane środki finansowe zostaną w pełni wykorzystane w ciągu roku budżetowego, a brak zapewnienia finansowania w kolejnym roku sprawiał, że jednostki składały wnioski, po czym je wycofywały.*

(akta kontroli str. 906)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Wojewoda Świętokrzyski udzielił gminom dotacji celowych w łącznej kwocie 2 475 593 zł na realizację zadań w ramach działań przewidzianych Programem *Za życiem*, bez zawarcia umowy wymaganej art. 150 ustawy o finansach publicznych, a mianowicie:
 - 1) w ramach działania 1.4 Programu *Za życiem* w 2017 r. dla miasta Kielce w wysokości 36 470 zł, na poprawę funkcjonowania istniejącego domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży;
 - 2) na realizację zadań związanych z rozwojem sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w tym w ramach działania 3.2 Programu *Za życiem* (Rozwój sieci ŚDS):
 - w 2018 r. – 845 000 zł dla gminy Lipnik na realizację inwestycji pn. *Adaptacja z przeznaczeniem na Środowiskowy Dom Samopomocy w Usarzowie wraz z pierwszym wyposażeniem* i 65 000 zł dla gminy Kielce na remont i wyposażenie ŚDS;
 - w 2019 r. – 800 000 zł dla gminy Masłów na utworzenie nowego ŚDS w Mąchocicach Kapitulnych, 320 734 zł dla gminy Koprzywnica na rozbudowę ŚDS w Krzcinie oraz 65 000 zł dla gminy Piekoszów na wykonanie instalacji ciepłowniczej w ŚDS w Piekoszowie;
 - 3) w ramach działania 4.7 Programu *Za życiem* (*Tworzenie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych dla osób niepełnosprawnych*) na rozwój sieci mieszkań chronionych:

⁵³ W tym w Kielcach – 11 osób, Sandomierzu – 4 i Kazimierzy Wielkiej – 5.

⁵⁴ W tym w Kielcach – 13 osób, Sandomierzu – 3 i Kazimierzy Wielkiej – 3.

- w 2017 r. – 111 889 zł dla gminy Kielce oraz 65 000 zł dla gminy Sandomierz na utworzenie mieszkań chronionych wraz z ich wyposażeniem;
- w 2018 r. – 154 000 zł dla gminy Kazimierza Wielka na utworzenie mieszkań chronionych wraz z ich wyposażeniem oraz 12 500 zł dla gminy Kielce na wyposażenie mieszkania chronionego.

Zgodnie z art. 150 ustawy o finansach publicznych, dysponent części budżetowej lub dysponent środków udzielając dotacji celowej, w tym jednostce sektora finansów publicznych, w przypadku gdy odrębne przepisy lub umowa międzynarodowa nie określają trybu i zasad udzielania lub rozliczania tej dotacji, zawiera umowę, która określa w szczególności: szczegółowy opis zadania, w tym cel, na jaki dotacja została przyznana, i termin jego wykonania; wysokość udzielonej dotacji; termin wykorzystania dotacji, nie dłuższy niż do dnia 31 grudnia danego roku budżetowego; termin i sposób rozliczenia udzielonej dotacji; termin zwrotu niewykorzystanej części dotacji, nie dłuższy niż 15 dni od określonego w umowie dnia wykonania zadania, a w przypadku zadania realizowanego za granicą - 30 dni od określonego w umowie dnia jego wykonania; tryb kontroli wykonania zadania.

(akta kontroli str. 259-264, 295-375, 478-541, 573-639, 646-652, 666, 681-717, 787-808, 901)

Ewa Kopolovets, Dyrektor WPSiZ odnośnie działania 3.2 Programu *Za życiem* wyjaśniła m.in., że jednostki samorządu terytorialnego zostają poinformowane pisemnie o przyznaniu środków z rezerwy celowej bądź odmowie ich otrzymania. W piśmie zawarte są informacje, jak należy się rozliczyć z otrzymanych środków, zawarto okres ich wydatkowania oraz termin rozliczenia. Gmina/powiat są poinformowane o konieczności złożenia zapotrzebowania, aby otrzymane środki zostały do nich przekazane.

Natomiast odnośnie braku umów dotyczących działania 4.7 Programu *Za życiem*, Ewa Kopolovets wyjaśniła m.in.: *Kompleksowy Program Za życiem nie informuje o konieczności zawierania umów z jst, tak jak w przypadku Asystenta Rodziny gdzie ustawa (...) o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” jednoznacznie wskazuje, że wojewoda przekazuje środki finansowe wójtom, burmistrzom lub prezydentom miast na podstawie zawartej umowy. W programie jest określony cel na jaki mają być przeznaczone środki, a wiążące są zapisy ustawy o pomocy społecznej oraz wytyczne Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej. (...) brak zawartych umów pomiędzy Wojewodą, a jednostkami samorządu terytorialnego nie miał wpływu na prawidłową, terminową realizację zadań oraz na rozliczenie udzielonej dotacji. Dyspozycje na ww. dotacje przekazywane były z zachowaniem ustawy o pomocy społecznej art. 18 ust. 1 pkt 5 oraz ust. 2 gdzie zadaniem gminy z zakresu administracji rządowej jest prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, a środki na realizację i obsługę zadania zapewnione są z budżetu państwa. Ponadto każda dyspozycja została przekazana po uprzedniej weryfikacji złożonego wniosku (dotyczy środków z rezerwy celowej), przyznaniu planu dotacji decyzją Wojewody Świętokrzyskiego dla jednostki realizującej, a także po złożonym wniosku o uruchomienie przyznanych środków.*

(akta kontroli str. 933-935)

Wojewoda Świętokrzyski wyjaśnił m.in., że zapisy Programu *Za życiem* nie nakazują konieczności zawierania umów na realizację działań 1.4, 3.2 i 4.7 W programie jest określony cel na jaki mają być przeznaczone środki, a wiążące są zapisy ustawy o pomocy społecznej oraz wytyczne Ministerstwa. Jst były

informowane jak należy się rozliczyć z otrzymanych środków oraz jaki jest okres ich wydatkowania. Zdaniem Wojewody, brak zawartych umów nie miał wpływu na terminową realizację zadań oraz na rozliczenie udzielonej dotacji.

(akta kontroli str. 916-917)

Powyższe wyjaśnienia nie zasługują na uwzględnienie. Nie można uznać, aby przepisy odrębne regulowały szczegółowo tryb i zasady udzielania lub rozliczania przyznanych dotacji celowych na zadania realizowane w ramach wskazanych wyżej działań Programu *Za życiem*, co uzasadniałoby – zgodnie z art. 150 ustawy o finansach publicznych – odstąpienie od obowiązku zawarcia umowy. Uzasadnienia takiego nie mogły stanowić wskazywane w wyjaśnieniach okoliczności, że jst były informowane w formie pisemnej, w szczególności o przyznaniu dotacji, sposobie i terminie rozliczenia. Zwrócić uwagę należy, że umowa dotacyjna pełni istotną rolę gwarancyjną i stanowi zabezpieczenie interesów udzielającego dotacji w przypadku nieprawidłowego sposobu realizacji zadania. Trzeba też zauważyć, że pomimo przedstawionego w wyjaśnieniach stanowiska, praktyka działania Urzędu w 2020 r. była prawidłowa – zawarto bowiem umowy dotyczące realizacji zadań w ramach działań 3.2 i 4.7 Programu *Za życiem*.

2. W latach 2017-2020 (I połowa) ŚUW nie przeprowadził żadnej kontroli kompleksowej w ŚDS. Zgodnie z § 5 ust. 2 rozporządzenia z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie nadzoru i kontroli w pomocy społecznej⁵⁵, kontrole takie powinny być przeprowadzane raz na trzy lata. W trakcie kontroli nie przedłożono dokumentów, które by wskazywały kiedy ostatnio zrealizowano takie kontrole.

(akta kontroli str. 376-378, 901)

Dyrektor WPSiZ wyjaśniła m.in., że przeprowadzane kontrole problemowe, pod względem merytorycznym, obejmowały wszystkie zagadnienia wymienione w rozporządzeniu w sprawie środowiskowych domów samopomocy, brakowało jedynie zbadania wykorzystania środków finansowych przez ŚDS. Ewa Kopolovets wskazała również na zbyt małą liczbę pracowników mających uprawnienia do kontroli w Oddziale Planowania i Realizacji Budżetu Polityki Społecznej oraz niewystarczający zasób kadrowy w Oddziale Nadzoru nad Realizacją Zadań Samorządu Gminnego.

(akta kontroli str. 926-928)

3. Wojewoda Świętokrzyski nie przekazał do Ministerstwa danych dotyczących rodzaju i liczby orzeczeń oraz zaświadczeń dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki, w tym korzystania z miejsc opieki dofinansowanych z Programu *Maluch+* za 2019 r. Obowiązek ten wynikał z Programu *Maluch+* na 2019 r. opracowanego na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat trzech⁵⁶.

(akta kontroli str. 191)

Kierownik Oddziału Realizacji Programów Rozwojowych poinformował, że Ministerstwo nie wymagało przekazywania powyższych danych.

(akta kontroli str. 191)

NIK zauważa, że realizacja tego obowiązku, zgodnie z Programem *Maluch+* 2019, nie była uzależniona od inicjatywy Ministerstwa.

OCENA CZĄSTKOWA

ŚUW rozpoznawał potrzeby dotyczące działań 1.4, 2.5, 3.2, 4.7 Programu *Za życiem*, poprzez niezwłocznie zbierane informacje o zapotrzebowaniu na środki

⁵⁵ Obowiązującego do 1 stycznia 2021 r.

⁵⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 75.

finansowe od gmin i przekazywanie ich do Ministerstwa. Nie wystąpiły przypadki opóźnień przy przekazywaniu środków gminom. Szczegółowe badanie trzech umów zrealizowanych w ramach Programu *Maluch+* wykazało, że zakwalifikowanie zadań do programu, podpisanie umów, rozliczenie wniosków o płatność następowało bez zbędnej zwłoki. ŚUW monitorował trwałość projektów realizowanych w ramach Programu *Maluch+* oraz przeprowadzał kontrole dotyczące zadań wykonywanych przez gminy podczas badanych działań Programu *Za życiem*. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły przekazywania dotacji celowych bez zawierania umów na realizację zadań inwestycyjnych i remontowych w ramach działań 1.4, 3.2 i 4.7 Programu *Za życiem* oraz nieprzeprowadzania kontroli kompleksowych w ŚDS. Wojewoda nie przekazał do Ministerstwa danych dotyczących rodzaju i liczby orzeczeń oraz zaświadczeń dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki, które korzystały z miejsc opieki dofinansowanych z Programu *Maluch+* 2019.

OBSZAR

3. Wspieranie zatrudnienia osób niepełnosprawnych, ich opiekunów, członków rodzin opiekujących się osobą niepełnosprawną oraz aktywizowanie osób bezrobotnych celem wsparcia opiekunów osób niepełnosprawnych w realizacji codziennych obowiązków domowych

Opis stanu faktycznego

ŚUW prowadził monitoring działań realizowanych przez urzędy pracy w zakresie wspierania zatrudnienia osób niepełnosprawnych, ich opiekunów, członków rodzin opiekujących się osobą niepełnosprawną oraz aktywizowanie osób bezrobotnych celem wsparcia opiekunów osób niepełnosprawnych w realizacji codziennych obowiązków domowych. Przed sporządzeniem *Informacji z realizacji ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”* za lata 2017-2019, o której mowa w art. 13 ust. 2 ustawy o wsparciu, Wojewoda Świętokrzyski występował do wszystkich PUP z terenu województwa świętokrzyskiego, z prośbą o przedstawienie sposobu realizacji poszczególnych działań Programu *Za życiem* za dany rok, w jednolity sposób poprzez wypełnienie przesłanej tabeli. ŚUW występował również do OPS o przekazanie informacji dotyczących zrealizowanych działań z Programu *Za życiem*. Na podstawie zgromadzonych danych ŚUW przedstawił w *Informacjach z realizacji ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”* za lata 2017-2019 następujące dane o wykonaniu założeń programu w części realizowanej przez PUP:

- działanie 3.4 *Pomoc w domu – w ramach prac społecznie użytecznych*. W latach 2017 i 2018 działanie nie było realizowane. W 2019 r. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Kielcach (dalej: MOPR) wnioskował do Miejskiego Urzędu Pracy w Kielcach (dalej: MUP) o skierowanie dwóch osób do wykonywania prac pomocniczych z wyłączeniem prac związanych z bezpośrednią opieką nad osobą niepełnosprawną. Pracę wykonywała jedna z trzech skierowanych osób bezrobotnych w okresie od lipca do października. Łączna kwota refundacji wyniosła 1360 zł;
- działanie 3.5 *Wspieranie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych*. Za 2017 r. nie odnotowano przypadków aktywizacji zawodowej w ramach działania. Jeden urząd realizował projekt konkursowy realizowany z EFS, w ramach którego oferował dodatkowe wsparcie dla osób zależnych. W 2018 r. PUP nie realizowały takiego działania ze względu na brak zapotrzebowania. W 2019 r. czterech opiekunów osób niepełnosprawnych skorzystało z form wsparcia aktywizacji zawodowej;

- działanie 6.2 *Spółdzielczość socjalna na rzecz opiekunów osób z niepełnosprawnością oraz ich rodzin*. Za 2017 r. odnotowano, że urzędy nie odniosły się do tego działania. W 2018 i 2019 nie działały takie spółdzielnie. Wskazano, że na terenie województwa świętokrzyskiego działają spółdzielnie, w których zatrudnienie znalazły osoby zagrożone wykluczeniem z różnych powodów;
- działanie 6.4 *Wsparcie osób niepełnosprawnych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (dalej: PO WER)*. Za 2017 r. wskazano brak danych o realizacji działania. W 2018 r. dofinansowanie otrzymało 14 PUP w ramach działania 1.1 *Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty pozakonkursowe PO WER*. Ponadto jedna gmina w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego realizowała projekt, w którym 12 dzieci z niepełnosprawnościami korzystało z zajęć socjoterapeutycznych, logopedycznych i fizjoterapeutycznych. W 2019 r. program realizowało pięć gmin (Daleszyce, Pawłów, Stąporków, Staszów i Łoniów). W przesłanych, na potrzeby sporządzenia *Informacji z realizacji ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”* za lata 2017-2019 wyjaśnieniach jedynie PUP w Sandomierzu wykazał realizację działania 6.4, pozostałe urzędy nie wykazały realizacji tego działania. PUP w Sandomierzu poinformował, że w 2019 r. objął aktywizacją zawodową dziewięciu niepełnosprawnych w ramach działania 1.1 PO WER. ŚUW uzyskał dane, w tym zakresie z OPS i ze strony internetowej PO WER.

(akta kontroli str. 810-817, 846-901, 1010-1011, 1014-1473)

W trakcie niniejszej kontroli (w dniu 6 listopada 2020 r.) zastępca Dyrektora WPSiZ wystąpił do wszystkich 14 PUP z terenu województwa świętokrzyskiego z prośbą o przekazanie informacji dotyczących realizacji działań 3.4, 3.5, 6.2 i 6.4 Programu *Za życiem*. Przekazane przez PUP informacje przedstawiono poniżej.

W ramach realizacji działania 3.4 Programu *Za życiem – Pomoc w domu* jedynie PUP w Sandomierzu skierował w bieżącym roku jedną osobę do prac społecznie użytecznych. PUP w Sandomierzu poinformował, że ze względu na marginalny poziom wsparcia oferowany w ramach prac społecznie użytecznych, nie jest to wsparcie pozwalające bezrobotnym zaspokoić potrzeby bytowe, wobec czego brakuje zainteresowanych podjęciem aktywizacji w ramach tej formy. MUP wskazał, że organizuje prace społecznie użyteczne, na podstawie porozumienia zawartego z MOPR. Pozostałe 12 PUP nie wdrożyło działań z powodu braku osób zainteresowanych taką formą pomocy.

W okresie objętym kontrolą działania mające na celu wspieranie aktywizacji zawodowej opiekunów osób niepełnosprawnych (działanie 3.5 Programu *Za życiem*) wdrożył jedynie PUP w Ostrowcu Świętokrzyskim w 2019 r. PUP skierował cztery osoby do zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych (koszt 16 000 zł), pięć osób skorzystało ze stażu (koszt 20 000 zł), a dwie osoby skierowano do zatrudnienia w ramach robót publicznych (koszt 10 000 zł). PUP w Końskich w 2020 r. odnotował jedną osobę sprawującą opiekę nad osobą zależną i obecnie diagnozuje indywidualne potrzeby tej osoby w zakresie jej aktywizacji. Pozostałe urzędy pracy nie wdrożyły działania z powodu braku osób zainteresowanych taką formą pomocy.

W latach 2017-2020 (I półrocze) żaden PUP nie wdrożył działania 6.2 Programu *Za życiem* dotyczącego spółdzielczości socjalnej na rzecz opiekunów osób z niepełnosprawnością oraz ich rodzin, z powodu braku osób zainteresowanych taką formą pomocy.

W okresie objętym kontrolą siedem PUP⁵⁷ wdrożyło działanie 6.4 Programu *Za życiem* dotyczące wsparcia osób niepełnosprawnych w ramach POWER. Wsparciem w łącznej wysokości 2 294 876 zł⁵⁸ objęto 272 niepełnosprawnych⁵⁹. W ramach działania 6.4 Programu *Za życiem* wsparcia udzieliły:

- PUP w Ostrowcu Świętokrzyskim – 100 niepełnosprawnym na kwotę 992 000 zł;
- PUP w Końskich – 57 niepełnosprawnym na kwotę 550 100 zł;
- MUP – 55 niepełnosprawnym na kwotę 376 645 zł;
- PUP w Sandomierzu – 27 niepełnosprawnym na kwotę 187 252 zł;
- PUP w Busku-Zdroju – 15 niepełnosprawnym na kwotę 83 403 zł;
- PUP w Staszowie – 14 niepełnosprawnym na kwotę 78 292 zł;
- PUP w Pińczowie – 4 niepełnosprawnym na kwotę 27 183 zł.

W ramach programu niepełnosprawnym bezrobotnym oferowano wsparcie w postaci stażu, prac interwencyjnych, środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz bonów szkoleniowych, na zasiedlenie i odbycie stażu. Pozostałe urzędy pracy nie wdrożyły działania z powodu braku osób zainteresowanych taką formą pomocy.

(akta kontroli str. 810-845)

Dyrektor WPSiZ wyjaśniła, że różnice pomiędzy danymi uzyskanymi z PUP odnośnie działania 6.4. na potrzeby *Informacji z realizacji ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”* za lata 2017-2019, a przekazanymi na potrzeby niniejszej kontroli wynikają z braku uzyskiwania w poprzednich latach z urzędów pracy tak szczegółowych informacji dotyczących tego działania.

(akta kontroli str. 1011)

W okresie objętym kontrolą Wojewoda Świętokrzyski, w ramach nadzoru nad realizacją zadań przez PUP sprawowanego na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁶⁰, nie przeprowadzał kontroli tych urzędów w zakresie realizacji działań 3.4, 3.5, 6.2 i 6.4 Programu *Za życiem*.

(akta kontroli str. 813)

Zbigniew Koniusz, Wojewoda Świętokrzyski, odnośnie niekontrolowania PUP w zakresie realizacji Programu *Za życiem*, wyjaśnił m.in., że *zadania nałożone na Wojewodę wskazane w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, nierzadko się multiplikują oraz przenikają. W związku z brakami kadrowymi, wzmogoną ilością obowiązków oraz dążeniem do jak najbardziej wydajnego reagowania na potrzeby mieszkańców województwa świętokrzyskiego, ŚUW w Kielcach podejmuje wszelkie działania, aby prawidłowo i rzetelnie realizować ustawowe zadania, pomimo faktu, że nie jest obecnie możliwe synchroniczne kontrolowanie wszystkich działań.*

(akta kontroli str. 910-923)

Zdaniem NIK przeprowadzanie kontroli PUP w zakresie realizacji Programu *Za życiem*, umożliwiłoby zgromadzenie bardziej szczegółowych danych, a tym samym dokonywanie bieżącej oceny instrumentów oraz przekazywanie zbiorczych i kompleksowych informacji o programie w tym zakresie. Zebrane dane z PUP na potrzeby niniejszej kontroli, na podstawie pisma z 6 listopada 2020 r., potwierdziły, że na prośbę ŚUW nie wszystkie PUP przekazywały wcześniej rzetelne informacje o realizowanych działaniach.

⁵⁷ PUP w Busku-Zdroju, MUP w Kielcach, PUP w Końskich, PUP w Ostrowcu Świętokrzyskim, PUP w Pińczowie, PUP w Sandomierzu i PUP w Staszowie.

⁵⁸ W tym: w 2017 r. – 689 783 zł, w 2018 r. – 403 012 zł, w 2019 r. – 779 485 zł i w 2020 r. (I półrocze) – 422 596 zł.

⁵⁹ W tym: w 2017 r. – 93 osoby, w 2018 r. – 46, w 2019 r. – 81 i w 2020 r. (I półrocze) – 52.

⁶⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 1409, ze zm.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Wojewoda Świętokrzyski monitorował działania realizowane przez urzędy pracy w zakresie wspierania zatrudnienia osób niepełnosprawnych, ich opiekunów, członków rodzin opiekujących się osobą niepełnosprawną oraz aktywizowanie osób bezrobotnych celem wsparcia opiekunów osób niepełnosprawnych w realizacji codziennych obowiązków domowych. Wojewoda Świętokrzyski nie przeprowadzał kontroli PUP w zakresie realizacji działań 3.4, 3.5, 6.2 i 6.4 *Programu Za życiem*, co m.in. utrudniało dokonywanie bieżącej oceny instrumentów w przedmiotowym zakresie.

OBSZAR

4. Monitoring realizacji Programu *Za życiem*

Opis stanu
faktycznego

Wojewoda Świętokrzyski, w ramach realizacji Programu *Za życiem*, uzyskiwał informacje o potrzebach jst oraz realizacji Programu, w zakresie żądanym przez MRPiPS. Uzyskiwano również, na potrzeby sporządzenia *Informacji z realizacji ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”* za lata 2017-2019 dane o realizacji działań przez PUP oraz OPS (działania 3.1, 5.1, 5.2, 6.1, 6.2, 6.3 i 6.4). W odpowiedzi na pismo Ministerstwa Wojewoda Świętokrzyski przekazał 14 kwietnia 2020 r. informacje dotyczące realizacji działań 1.4, 3.2 i 4.7 Programu *Za życiem* w 2019 r. W piśmie tym przekazano dane o efektach prowadzonych działań, w tym liczbie osób korzystających z pomocy i powstałych nowych ŚDS oraz mieszkaniach chronionych i wspomaganych dla osób niepełnosprawnych. Wskazano również, że realizacja działań w ramach Programu *Za życiem* na terenie województwa świętokrzyskiego w 2019 r., polegała głównie na bieżącym informowaniu jednostek o możliwości składania zapotrzebowania na środki finansowe oraz udzielaniu wyjaśnień i informacji o programie i sposobach realizacji. Ponadto zaznaczono, że niewielki zakres realizacji działań 1.4, 3.2 i 4.7 wynika z braku zainteresowania ze strony podmiotów realizujących działania. Na prośbę Ministerstwa Edukacji Narodowej, ŚUW uzyskiwał również informacje z Kuratorium Oświaty w Kielcach w zakresie działania 1.5 *Pomoc uczniom w ciąży* oraz działania 2.4 *Utworzenie ośrodków koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczych za szczególnym uwzględnieniem wczesnego wspomagania rozwoju dzieci od momentu wykrycia niepełnosprawności lub zagrożenia niepełnosprawnością*.

(akta kontroli str. 846-862, 866-882, 884-899, 1010-1503)

Dyrektor WPSiZ, odnośnie oceny instrumentów wsparcia, wyjaśniła m.in., że Wojewoda Świętokrzyski dokonywał bieżącej oceny instrumentów wsparcia w postaci pomocy udzielanej przez asystentów rodziny, w oparciu o dane ze *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej* za I i II półrocze danego roku. W toku czynności kontrolnych w OPS, dokonywana była ocena realizacji przez gminy zadań z zakresu wspierania rodzin, w tym zapewnienie rodzinom pomocy w postaci asystenta rodziny, a także działań asystenta rodziny w zakresie określonym w ustawie o wsparciu. W ramach zadań Oddziału ds. Rynku Pracy, monitoring Wojewody Świętokrzyskiego polegał na stałej współpracy z podległymi mu jednostkami urzędów pracy. Rokrocznie podległe urzędy pracy z regionu świętokrzyskiego zobowiązane były do składania Wojewodzie raportów na temat stanu realizacji zadań wynikających z ustawy o wsparciu w ciąży i rodzin „Za życiem”. Na tej podstawie Wojewoda Świętokrzyski dokonywał bieżącej analizy oceny instrumentów wsparcia oferowanych w ramach Programu.

(akta kontroli str. 1505-1506)

Wojewoda Świętokrzyski w *Informacjach z realizacji ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”* za lata 2017-2019, przekazanych do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (dalej: KPRM), nie wykazał żadnych danych o realizacji na terenie województwa świętokrzyskiego następujących działań Programu *Za życiem*:

- za 2017 r. działań: 3.3 *Wsparcie osób niepełnosprawnych, które opuściły warsztat terapii zajęciowej, w celu podjęcia zatrudnienia na otwartym rynku pracy*, 6.2 *Spółdzielczość socjalna na rzecz opiekunów osób z niepełnosprawnością oraz ich rodzin*, 6.4 *Wsparcie osób niepełnosprawnych w ramach PO WER*;
- za 2019 r. działań: 3.3, 3.5.3 *Stworzenie preferencyjnych warunków dla zakładania działalności gospodarczej przez członków rodzin opiekujących się osobą niepełnosprawną na zakładanie żłobków lub klubów dziecięcych z miejscami dla dzieci niepełnosprawnych lub świadczenie usług rehabilitacyjnych dla dzieci niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania, w tym usług mobilnych*, 3.5.4 *Stworzenie preferencyjnych warunków dla przedsiębiorców będących członkami rodzin opiekujących się osobami niepełnosprawnymi w pozyskaniu środków na nowe miejsca pracy*, 3.5.5 *Stworzenie preferencyjnych warunków dla podmiotów prowadzących żłobki lub kluby dziecięce z miejscami dla dzieci niepełnosprawnych lub dla podmiotów świadczących usługi rehabilitacyjne dla dzieci niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania, w tym usługi mobilne*, 3.5.6 *Dodatkowe programy aktywizacji zawodowej powracających na rynek pracy bezrobotnych rodziców i opiekunów osób niepełnosprawnych*, 4.4 *Zwiększenie dostępności mieszkań dla rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne - mieszkania na wynajem o umiarkowanym czynszu wybudowane w ramach programu preferencyjnych kredytów finansujących społeczne budownictwo czynszowe*, 4.5 *Zwiększenie dostępności mieszkań dla rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne - najem mieszkania z mieszkaniowego zasobu gminy*, 4.6 *Prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach na potrzeby mieszkalnictwa wspomagane, w tym chronionego dla osób niepełnosprawnych*.

(akta kontroli str. 846-862, 866-882, 884-899)

W zakresie danych dotyczących działań 3.4, 3.5, 6.2 i 6.4 ŚUW występował o informacje do PUP, co szczegółowo opisano w poprzednim *Obszarze*.

(akta kontroli str. 1010-1011, 1014-1395)

ŚUW udzielał informacji i wyjaśnień o Programie *Za życiem* i jego realizacji. W dniu 9 maja 2017 r. zostało zorganizowane spotkanie, na którym omówiono ustawę o wsparciu oraz Program *Za życiem*.

(akta kontroli str. 126-140)

Wojewoda Świętokrzyski przekazał do KPRM informację z realizacji ustawy o wsparciu za 2018 r. i 2019 r. odpowiednio 18 kwietnia 2019 r. i 21 kwietnia 2020 r., a więc w terminie określonym w art. 13 ust. 2 ustawy o wsparciu (30 kwietnia następnego roku). Natomiast informacja za 2017 r. została przesłana dopiero 24 lipca 2018 r.

(akta kontroli str. 863-865, 883, 900)

Wojewoda Świętokrzyski nie przekazywał zbiorczych, kompleksowych informacji o Programie, jak i sytuacji w obszarach objętych celami Programu *Za życiem* do koordynatora Programu.

(akta kontroli str. 1509)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Wojewoda Świętokrzyski w niepełnym zakresie monitorował realizację Programu *Za życiem* na terenie województwa świętokrzyskiego. Nie dysponował bowiem danymi o realizacji niektórych działań w ramach Programu *Za życiem*, co znajdowało odzwierciedlenie w *Informacjach z realizacji ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”* za lata 2017 i 2019, przekazanych do KPRM, a mianowicie:
 - za 2017 r.: 3.3 (wskazano brak danych);
 - za 2019 r.: 3.3 (wskazano, że nie uzyskano informacji o osobach, które opuściły warsztaty terapii zajęciowej w celu podjęcia zatrudnienia na otwartym rynku pracy), 4.4, 4.5, 4.6 (odnośnie których wskazano, że nie uzyskano informacji w tym zakresie).

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o wsparciu, monitoring realizacji ustawy sprawuje wojewoda właściwy ze względu na miejsce zamieszkania kobiety w ciąży oraz dziecka uprawnionego do wsparcia.

(akta kontroli str. 846-862, 866-882, 884-899)

Wojewoda Świętokrzyski wyjaśnił m.in., że ŚUW monitorował działania Programu *Za życiem* wdrażane na terenie województwa świętokrzyskiego poprzez występowanie poszczególnych oddziałów Wydziału Polityki Społecznej według właściwości do jednostek o przedstawianie informacji o zakresie realizowanych działań w danym roku. Zgromadzone dane przedstawiane były w sprawozdaniu do KPRM w takim zakresie, w jakim zostały uzyskane od właściwych jednostek i oddziałów odpowiedzialnych za realizację danego zadania. Wojewoda wskazał w szczególności, że w zakresie działań 4.4, 4.5, 4.6 - Oddział Nadzoru nad Realizacją Zadań Samorządu Gminnego dane o realizacji różnego rodzaju programów czerpie z informacji uzyskanych z samorządów gminnych lub ośrodków pomocy społecznej czy też ze sprawozdań. Oddział opiniuje uchwały rad gmin. Ośrodki pomocy społecznej posiadają ogromną wiedzę o osobach niepełnosprawnych, o rodzinach, w których występuje niepełnosprawność, o ich sytuacji mieszkaniowej, materialnej, udzielają im wsparcia.

(akta kontroli str. 910-923)

2. Wojewoda Świętokrzyski nie przekazywał koordynatorowi Programu *Za życiem*, tj. ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego zbiorczych, kompleksowych informacji o tym Programie, jak i sytuacji w obszarach objętych jego celami. Obowiązek przekazywania takich informacji wynikał z Programu *Za życiem* (rozdział dotyczący sposobu wykonywania zadań).

(akta kontroli str. 1474-1503, 1509)

Dyrektor WPSiZ w złożonych wyjaśnieniach podała m.in., że Wojewoda przekazywał informacje w zakresie w jakim wskazało Ministerstwo. Przekazywane informacje związane były przede wszystkim z potwierdzeniem potrzeb dotyczących możliwości uzyskania wsparcia finansowego działań określonych w Programie. Nawiązała również do wcześniej złożonych wyjaśnień, z których wynikało, że na prośbę Ministerstwa, pismem z 14 kwietnia 2020 r. przekazano informację w odniesieniu do działań 1.4, 3.2 i 4.7. Nie wyjaśniła natomiast dlaczego nie przekazywano koordynatorowi zbiorczych, kompleksowych informacji o Programie, jak i sytuacji w obszarach objętych celami Programu.

(akta kontroli str. 1013, 1474-1503, 1506-1507)

3. Wojewoda Świętokrzyski przekazał *Informację z realizacji ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”* za 2017 r. do KPRM dopiero 24 lipca 2018 r.,

tj. po 85 dniach po terminie określonym w art. 13 ust. 2 powyższej ustawy, tj. 30 kwietnia następnego roku.

(akta kontroli str. 863-865)

Dyrektor WPSiZ wyjaśniła m.in., że informacja została wysłana po terminie z powodu mylnej interpretacji zapisów ustawy.

(akta kontroli str. 907-908)

NIK odstępuje od formułowania wniosku pokontrolnego, ponieważ w kolejnych latach informacje przekazywano terminowo.

OCENA CZĄSTKOWA

Wojewoda Świętokrzyski nie w pełni monitorował Program *Za życiem* na terenie województwa świętokrzyskiego, ponieważ nie posiadał informacji o niektórych działaniach. Nie przekazywał koordynatorowi Programu *Za życiem* zbiorczych, kompleksowych informacji o tym Programie, jak i sytuacji w obszarach objętych jego celami. *Informacja z realizacji ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”* za 2017 r. została nieterminowo przekazana do KPRM.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Udzielanie dotacji celowych na realizację w szczególności zadań inwestycyjnych i remontowych w ramach działań 1.4, 3.2 i 4.7 Programu *Za życiem* na podstawie umów zawieranych z jst.
2. Przeprowadzanie kontroli kompleksowych ŚDS nie rzadziej niż raz na cztery lata.
3. Przekazanie do Ministerstwa danych dotyczących rodzaju i liczby orzeczeń oraz zaświadczeń dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki, które korzystały z miejsc opieki dofinansowanych z Programu *Maluch+* 2019 oraz przekazywanie takich danych wymaganych kolejnymi edycjami tego programu.
4. Prawidłowe monitorowanie wykonywania wszystkich działań w ramach Programu *Za życiem* oraz przekazywanie koordynatorowi tego Programu zbiorczych, kompleksowych informacji o jego realizacji.

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, lutego 2021 r.

Kontroler
Piotr Fatalski
Główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach

Dyrektor
Grzegorz Walendzik

.....
Podpis

.....
podpis